

57118
592

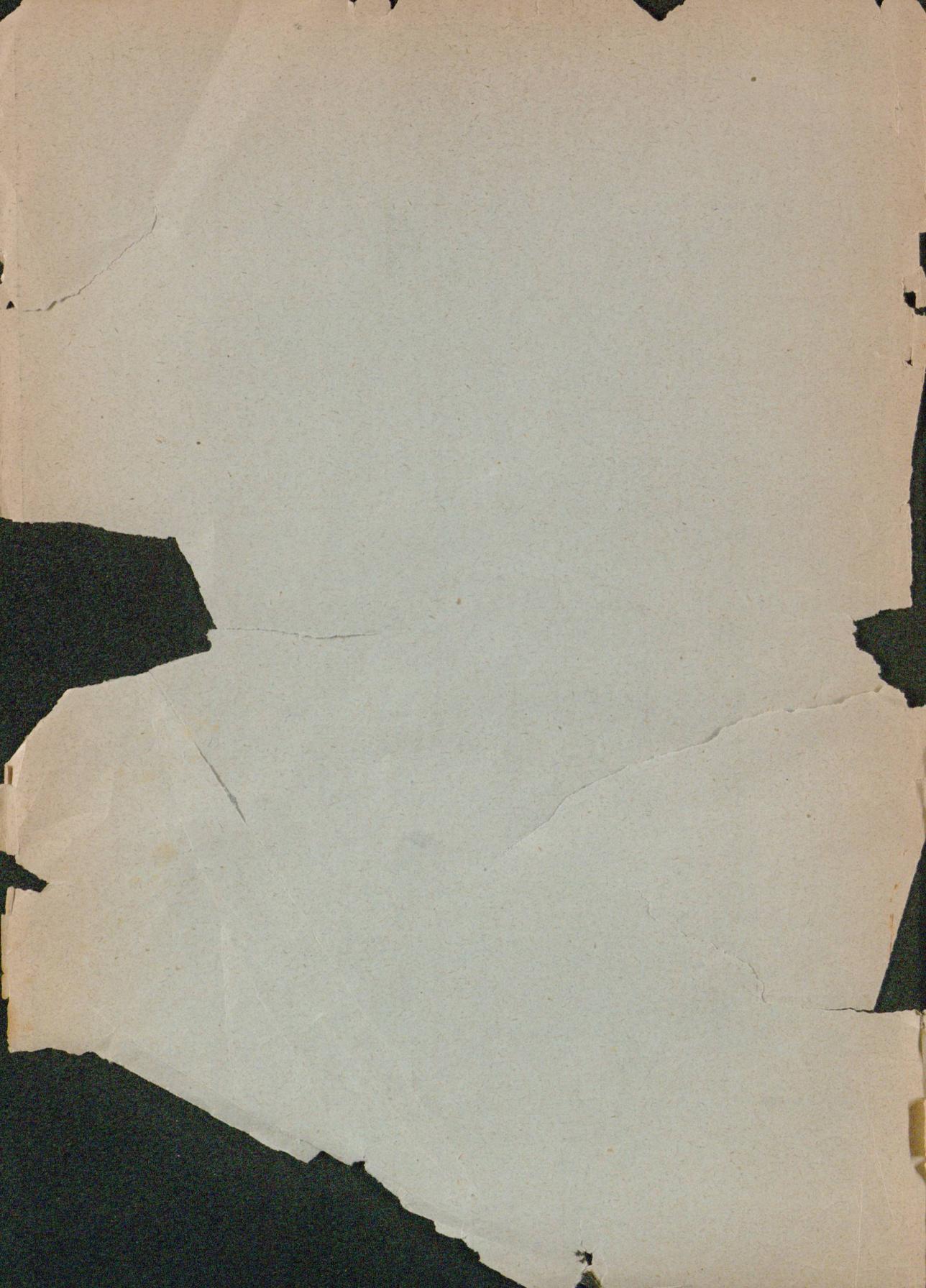
1937m

1936 5779

57-10

БЪЛГАРСКИ
ВОИНА
Д-МА, КАТО

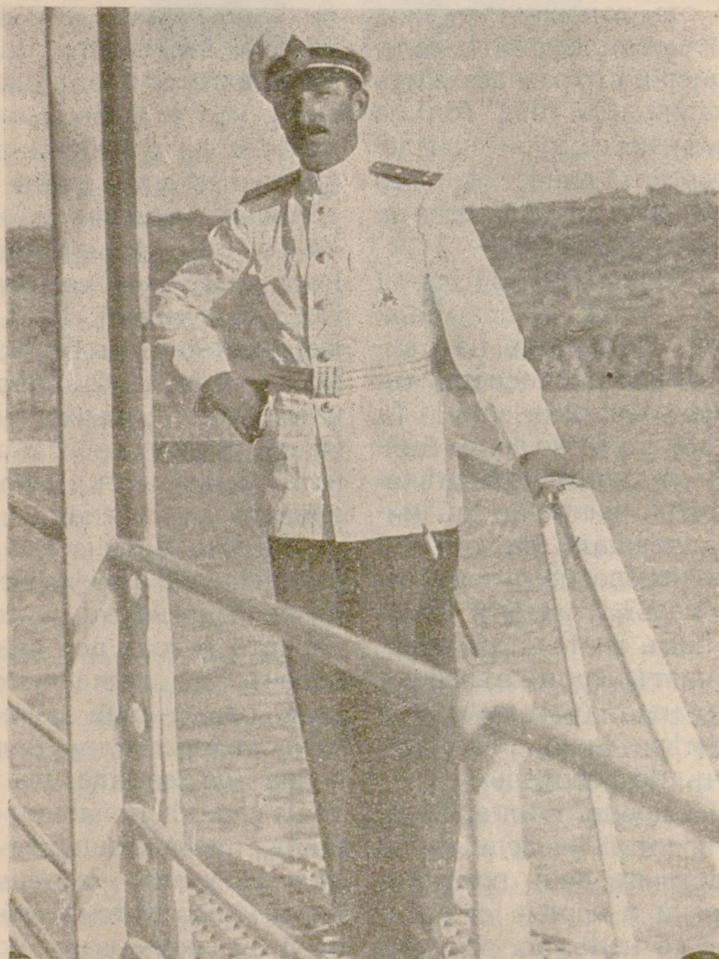
БЪЛГАРСКИ ВОИЗ

ГОДИНА XV

1937
ЯНУАРИЙ

КНИЖКА 1

РЪКОВОДИ РЕДАКЦИОНЕНЪ СЪВЕТЪ

Н. В. ЦАРЬТЪ ВЪ ФЛОТСКА УНИФОРМА, КАТО
ШЕВЪ НА ФЛОТАТА

РОЖДЕНИЯТЪ ДЕНЬ НА НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО

На 30. януарий т. г. се навършватъ 43 години отъ раждането на Негово Величество Царь Борисъ III. На тоя день, въ двореца на младата българска столица се роди първенецътъ на тогавашната княжеска двойка — Тѣхни царски височества князь Фердинандъ I и княгиня Мария Луиза.

Това радостно събитие бѣше възвестено отъ топовни гърмежи, въ което време телефонитѣ, телеграфа и куриеритѣ го разнасяха изъ цѣла България. Съ това голѣмо народно събитие се тури началото на българската династия, която бѣше премахната съ падането на България подъ турцитѣ.

Радостта бѣше още по-голѣма, при мисълта, че на тоя день България осъмна съ роденъ на българска земя престолонаследникъ.

Роденъ на българска земя! Та какъ можеше да се не радва българския народъ, когато отъ вѣкове насамъ той живѣеше съ мисълта и надеждата да осъмне нѣкой день наново подъ закрилата на свой царь? Страдалъ вѣкове наредъ подъ гнета на робството, българскиятъ народъ вѣрваше, че въ името на тия мъжи и теглила ще намѣри своя най-добъръ и най-цененъ покровитель.

Това време дойде. България се сдоби съ престолонаследникъ и отъ тоя щастливъ день връзката между двореца и народа се засили, утвърди се напълно, за да за-

сжществува наново съ такава сила, съ каквата е сжществувала въ далечното минало.

Още като престолонаследникъ, отрастналъ на българска земя и възпитанъ въ духа на належащото за страната ни народно освѣстяване и за крепване, Негово Величество, съ присжщото му рѣдко проникновение въ сждбинитѣ на нашата татковина, формираще въ своето съзнание отговорността предъ бждещитѣ задачи, които времето, наистина, не закѣсне да сложи за разрешение предъ неговия здравъ разумъ.

Минаха години и надеждитѣ, които българския народъ таеше въ душата си, се осжществиха. На 3. октомврий 1918 г. Негово Величество Царь Борисъ III заста на чело на българската армия като неенъ Върховенъ вождъ. И не тогава се свърза съ родната армия и съ народа. Презъ времето до деня на възшетствието му, Негово Величество можа, благодарение на личнитѣ си качества, да се издигне въ очитѣ на народа като неговъ достоенъ бждещъ водачъ, да стане неговъ господарь преди още да се е възкачилъ на престола. День изъ день почна да засѣда въ съзнанието на своитѣ поданници като личностъ, притежаваща качества на рѣдккъ ученъ, на вещь държавникъ и просвѣтенъ монархъ, и — преди всичко — на истински човѣкъ.

Съ тия си качества Той изтъкна значението на престола като „символъ на държавната власт.“

Отрастналъ подъ сжпи родителски грижи, у Него непрестанно се подхранваше добро и топло чувство къмъ народа. Получилъ образование и възпитание отъ най-добритѣ и най-първитѣ български граждани и военни, у Него своевременно се всадиха неоспорими човѣшки добродетели, здравъ духъ къмъ възходъ и тачене на народнитѣ традиции и възделения.

Обогатенъ съ тоя здравъ и предприемчивъ духъ, съ чувството за отговорностъ предъ сждбинитѣ на народа, чийто Върховенъ вождъ стана и е, Негово Величество Царь Борисъ III застава достойно на кормилото на българския държавенъ корабъ и, по открития тежъкъ път на възмогането, го поведе напредъ. Подтегна отпадналия български духъ, за да го направи годенъ да преодолѣе бедитѣ, теглата, незгодитѣ и разочарованията, за да изведе кораба на нашето отечество на щастливия брѣгъ — брѣгътъ на преуспѣванено.

Но това не бѣ лека работа. Дѣлото, което му предстоеше, не бѣше лесно преодолимо. Необходима бѣше всеотдайностъ, безза-

НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО, КАТО ДЕТЕ — СЪ КНЯЗЪ КИРИЛЪ И КНЯГИНИТЪ ЕВДОКИЯ И НАДЕЖДА

ветностъ, безгранична любовъ — Той се въоръжи съ всички сили, преодолѣ трудноститѣ и му ги даде. Проясни се небето.

Дойдоха войнитѣ. Първъ войникъ между първитѣ, Негово Величество тогава князь Борисъ, взе участие, редомъ съ цѣлия български народъ, въ победитѣ и славата на въоръженото българско воинство. Къде не е стжпилъ неговия кракъ: Солунъ, Чаталджа, Булаиръ, Одринъ, сж били обхождани отъ престолонаследникътъ князь Борисъ, подъ трѣсъка на гранатитѣ.

Въ миръ и война Негово Величество Царь Борисъ е билъ отявленъ защитникъ на това: да се пази България, да се възсаздава и благоустрои — морално и материално — отъ день на день и да се насочва къмъ нови бжднини, които да я довѣзвеличатъ, а не унищожатъ като държава!

Негосо Величество Борисъ III, даде и дава много за България. Проникнати отъ тая мисълъ, понесли като знаме посочения отъ него стремежъ: напредъ чрезъ сговоръ и търпимостъ, всички, които милѣятъ за България, ще могатъ да очакватъ за нея по-честити дни. Дано Богъ Го закриля и му дари здраве и дългоденствие, което е така необходимо за преуспѣването на българския народъ!

ПЪРВОТО ОТДЪЛЕНИЕ, ВЪ ЛЪВО!

ИОРДАНЪ КЮРАНОВЪ

Бѣше привечерь, когато тржбитѣ протжрбиха за отдихъ. Бѣхме се разположили на полянката, която се ограждаше нашироко около насъ съ гора. Лекъ вѣтрецъ повѣваше. Гората тихо пѣеше вечерната си пѣсенъ.

Излегнатъ до дѣнера на голѣмото дърво, азъ се вглеждахъ въ далечината. Небето, ясно и синьо, тъмнѣеше. Невидима ржка подпалваше съ пламенникъ далечнитѣ звезди.

До мене се бѣше леко излегналъ фелдфебелтъ на ротата, старшиятъ подофицеръ Кунинъ и нѣколцина други. Всички бѣхме добри приятели и често се събирахме. Азъ или нѣкой другъ разказваше, но най-обичахме когато разказваше Кунинъ, който бѣше преживѣлъ и дветѣ войни.

Тази вечеръ бѣше нему редъ да разказва. Азъ го подканихъ:

— Хайде, Кунинъ, тебе чакаме.

Той, като че ли се пробуди отъ далеченъ споменъ, раздвижи се на мѣстото си и продума:

— Да бѣхте ме оставили този пжтъ . . .

Всички се умълчахме. Стана ни нѣкакъ неудобно да стоимъ. Настана пълна тишина, която се нарушаваше отъ време на време отъ долетѣлъ неясенъ шумъ отъ много хора. Чуваше се цвилене на коне и тропотъ отъ тежки стжпки. Надъ менъ, въ клонетѣ на дървото, запѣ птичка.

И както бѣхме смѣлчани, Ку-

нинъ въздъхна, поизправи се и започна.

— Познавате го всички. Снаженъ, хубавъ, съ пламенно сърдце. Чернитѣ му очи горѣха съ особенъ огънь. Косата му, кждрава, е черна и лѣскава като грива на вранъ конъ. Винаги биваше прѣвъ въ боя, винаги се намираше на най-опасното мѣсто. Тогава бѣхме и двамата въ единъ взводъ. Той бѣше взводниятъ ни подофицеръ, а азъ редникъ.

— Да не е Грозданъ Георгиевъ, фелдфебелтъ на 5-а рота? — се обадохъ азъ. — Познахъ, нали?

— Да, той. Бѣхме тогава въ битолското поле. Наближавахме Караманъ, село въ равнището, отлѣво на пжтя за Битоля. Ние се движехме презъ полето, което бѣше прошарено отъ блата и висока трѣстика. Бѣхме партулна двойка. Наближавахме селото. Предниятъ день нашата артилерия бѣше била селото, та почти нищо не остана отъ него. Камбанарията стърчеше все още надъ селото. Предпазливо се движехме. Въ лѣво и дѣсно се водѣше бой по цѣлата линия. Отъ време на време предъ насъ пропукваха пушки. Чувствувахе се, че противникътъ е разколебанъ, и всѣки мигъ можемъ да го откъртимъ отъ позицията, която бѣше заела задъ малката рѣкичка.

Внимателно се движехме напредъ, здраво стиснали пушка въ ржка, а очитѣ ни, втреничени напредъ, играеха на всички страни.

ТЪХНИ ВЕЛИЧЕСТВА ЦАРЬТЪ И ЦАРИЦАТА
НА БОГОЯВЛЕНИЕ

По едно време чухме шумъ и видѣхме протрерперване на високитѣ тръстики. Въ мигъ залегнахме. Следъ малко, ето че на поляната, която се бѣше открила предъ насъ, се показаха нѣколцина противникови войници. Наредени единъ задъ другъ — чудно защо — тѣ идваха къмъ насъ. По движението на тръстикитѣ разбрахме, че не сж само тѣзи, които сж вече на поляната. Когато преднитѣ дойдоха наблизу, ние изкочихме предъ тѣхъ съ насочени ножове къмъ гърдитѣ имъ. Азъ извикахъ съ силенъ гласъ:

— Стойте! Никой да не мърда!

Всички се вцепениха. По лицата имъ се изписа ужасъ. Никой не издаде нито звукъ. Тѣ гледаха съ широко отворени очи блесналитѣ предъ тѣхъ ножове.

Грозданъ заповѣда:

— Хвърлете оржжието на земята!

Въ това време той започна да вади една следъ друга одринки, чукаше ги о приклада на пушката

и ги хвърляше задъ редицата въ тръстиката. Избухваха. Заднитѣ хукнаха да бѣгатъ, нѣкой въ края падна, облѣнъ въ кръвъ, а тия, които бѣха предъ насъ, паднаха на колѣне и вдигнаха ржце.

Грозданъ сякашъ това чакаше. Все още загледанъ въ тѣхъ, той ми извика:

— Пази ги!

Стисна по-здраво пушката си и хукна самъ напредъ съ ви-

кове:

— Следъ менъ, напредъ на ножъ! Ура, ура!

Всичко това стана почти мигновено. Не можахъ да се окопита. Но когато Грозданъ се загуби въ тръстиката, когато погледнахъ предъ мене на колѣне паднали противникови войници и усѣтихъ пушката въ ржка, която здраво стискахъ, азъ се стреснахъ, ободрихъ и подритвахъ съ кракъ, за да ги събера на купъ предъ себе си, нѣколкото пушки на противниковитѣ войници. Но пушката си държехъ винаги срещу плененитѣ.

Бѣхъ настрѣхналъ, какво ли е станало съ Гроздана, като знаехъ, че той е самъ. Но все още дочувахъ все по-напредъ виковетѣ му:

— Ура, ура. Следъ менъ, напредъ на ножъ!...

Вѣтърътъ донасяше до менъ шума отъ солѣсквацитѣ се тръстики.

Ето че следъ малко при менъ пристигнаха още наши войници. Азъ оставихъ на двама плененитѣ, а съ другитѣ се завтичахъ напредъ, като викахъ сжщо като Гроздана!

— Ура, ура! Следъ менъ, напредъ на ножъ!

Следъ като претичахме известно време, видѣхъ Гроздана залегналъ, че хвърля бомби. Ние се намесихме въ борбата. Къмъ насъ се присъединиха нѣколко наши войници, дотичали на изстрелъ. Азъ се вдигнахъ, повлѣкохъ ги и се хвърлихъ напредъ съ викове:

— Ура, ура!

Въ тоя мигъ бѣхъ ударенъ, паднахъ раненъ, но можахъ да видя, че противникътъ предъ насъ се вдигна и напустна позицията си задъ рѣкичката, а Грозданъ, следванъ отъ нашитѣ, я газѣще, като командваше:

— Първо отдѣление въ лѣво къмъ кжщата, второ отдѣление въ дѣсно къмъ воденицата, третото отдѣление следъ менъ право къмъ камбанарията. Напредъ!

А задъ него нѣмаше повече отъ дванадесетина войника.

Изглежда, че неговата уловка успѣ и противникътъ биде откъртенъ.

— А какво стана съ Гроздана? — запитахъ азъ Кунина.

— Както казахъ, азъ паднахъ раненъ, но по-късно, въ болницата, научихъ какво се е случило.

Бѣше празниченъ день, когато въ стаята, гдето лежахъ, доведоха Гроздана. Веднага го познахъ. Ранили го въ сжщия бой, но едва него день го донасяха въ болницата.

Първиятъ день не му се обадохъ, понеже разбрахъ отъ санитаря, че е тежко раненъ.

Когато на другия день мене ми разрешиха да ставамъ, приседнахъ при Гроздана и тихо му прислужвахъ. Той не ми обръщаше внимание, а приемаше всичко като отъ чужди човѣкъ. Не му приказвахъ. Той отъ време на време въздишаше или пѣкъ въ просъница се провикваше:

— Първото отдѣление въ лѣво къмъ кжщата, второто . . .

И после пакъ съ особенъ гласъ: — Следъ менъ, напредъ на ножъ!

Азъ слушахъ всичко и ме обземаше умиление и гордостъ, че дори и сега, когато бълнува, моятъ Грозданъ все още мислѣше за победа надъ врага.

Следъ нѣколко дни той бѣше добре. Когато разбрахъ това отъ лѣкаря, решихъ се да заговоря съ Гроздана. Това стана просто и обикновено. Отидохъ при него, седнахъ на края на леглото, лице срещу лице съ него и направо му заприказвахъ. Въ нашитѣ отношения нѣмаше никога „ахъ“ и „охъ“. Когато се срещнѣхме, когато си приказвахме, ние си приказвахме просто. Него день не си позволихъ да разговарямъ дълго. Поприказвахме си за това, за онова, сякашъ до преди малко сме били заедно. Чакъ сега той разбра, че азъ лежа на другото легло и бѣше доволенъ, че и сега сме наедно.

На другия день бѣше празникъ. Камбанитѣ забиха. Звучитѣ имъ се втурваха презъ отворенитѣ прозорци, ведно съ лжчитѣ на хуба-

вото слънце. Високитѣ тополи предѣ прозореца шумѣха, а далече насреща, върху голѣмото дърво, се чуваше да трака клонѣ на щъркелѣ.

Азѣ заговорихѣ на Гроздана за село, за общитѣ ни познати и отѣ дума на дума дойдохме до оня частѣ, когато ме раниха. Азѣ му разказахѣ за всичко, което бѣше станало, следѣ като той бѣше хукналѣ напредѣ самѣ самичекѣ.

Той пое думата и ми разказа за случилото се сѣ него.

— Още вѣ мига, когато видѣхѣ да излизатѣ на поляната първитѣ противникови войници — нали си спомняшѣ? — помислихѣ си: „Ще ги откъртишѣ самѣ. Само бѣди смѣлѣ. Втурвай се!“ И до като чакахме, все по-настойчиво звѣнѣше вѣ душата ми: „Гроздане, днесѣ ти ще бѣдешѣ героя“. Азѣ се подадохѣ на тази мисълѣ и не чувахѣ нищо друго. Дори като че ли ставахѣ безучастенѣ къмѣ онова, което ме обкрѣжаваше. Почувствувахѣ вѣ мигѣ, че нѣкакви нови

сили се вливатѣ вѣ тѣлото ми, нѣкаква особена радостѣ се разнася вѣ душата ми и бѣхѣ готовѣ да се хвърля на борба сѣ стотици души. И бѣхѣ напълно увѣренѣ, че ще успѣя вѣ борбата си сѣ тѣхѣ. Но не ми бѣше ясно какѣ да постѣпя, какво да направя, за да успѣя. Но следѣ мига, когато хвърлихѣ бомбитѣ и тѣ изтрещѣха, като че ли нѣкой ме подхвана вѣ рѣжетѣ си и ме носѣше, носѣше все напредѣ. Азѣ хукнахѣ напредѣ — както ти самѣ каза преди малко — и завикахѣ колкото ми гласѣ държи.

Тръстикитѣ шумѣха следѣ менѣ, удряха се една друга отѣ бързото движение напредѣ и правѣха шумѣ, като че ли тичатѣ много хора. Вѣтърѣтѣ завѣя къмѣ противника, и навѣрно тѣ сѣ мислили, че ние, наистина, сме много. Азѣ тичахѣ, викахѣ и хвърляхѣ бомби на разни страни предѣ мене и пакѣ тичахѣ. Тѣ се прѣскаха тукѣ-тамѣ и като че ли усиливаха заблудата у противника на Богоявление.

Дойдохѣ предѣ самата рѣкичка. Огледахѣ се и се видѣхѣ самѣ. Залегнахѣ. Продължавахѣ да хвърлямѣ бомби на разни страни. Колко време е минало, и какѣ съмѣ останалѣ здравѣ предѣ противника, почти на открито, не мога да ти обясня.

По едно време чухѣ стѣпки задѣ себе си и като се обърнахѣ, видѣхѣ наши войници.

Н. В. ЦАРѢТѢ ПРИЕМА ПАРАДА

Навѣрно ония, за които ти ми каза, че си ги изпратилъ. Въ тоя мигъ азъ скочихъ, повлѣкохъ ги следъ мене и почнахъ да командвамъ:

— Порвото отдѣление влѣво къмъ кжщата! Второто отдѣление вдѣсно къмъ воденицата! Третото отдѣление следъ менъ право къмъ камбанарията. Напредъ!

Тогава азъ чувствувахъ, дори виждахъ, че наистина следъ менъ има цѣли отдѣления, които сж готови да изпълнятъ моята команда.

Нагазихме рѣката, но противникътъ не дочака среща гърди съ гърди, а се откопчи отъ брѣга и удари на бѣгъ.

Ние следъ него.

Навлѣзохме въ Караманъ. Когато приближихъ къмъ камбанарията, която гледахъ отпреде си, видѣхъ църквата. Като че ли по чудна повеля се отбихъ въ нея. Сякашъ нѣкой ме водѣше. Вратата бѣше отворена. Вжтре блестяше воценица. Една единствена.

Влѣзохъ и предъ менъ се откри странна картина. Една мъртва жена лежеше на пода, а до нея малко русокосо момченце, на около две години, съ сини очички, плачеше. Стреснахъ се, и понечихъ да излѣза. После се укорихъ. Та на война ли съмъ или съмъ тръгналъ на църква? Но когато направихъ първата стѣпка да си вървя, детето, което до тогава не ме бѣ-

военниятъ министъръ поздравява частитѣ на парада на Богоявление въ София

ше видѣло, се обърна къмъ менъ и съ особенъ погледъ въ очитѣ протегна ржце къмъ мене, като каза:

— Мама е тукъ. А кжде е татко? Татко, ела.

Навѣрно то не ме позна, защото бѣхъ въ тъмно, и ме смѣтна за татко си. Въ мигъ презъ ума ми минаха рой мисли. Спомнихъ си, че нѣмамъ деца, а тукъ, въ тази далечна църква, предъ образа на Разпнатия и предъ мъртвата си майка, едно дете ме нарече „татко“.

Въ душата ми сякашъ нѣщо се обърна. Изви се вихрушка въ менъ, зави ми се свѣтъ, за малко да падна.

Но въ тоя мигъ пропукаха пушки, наша картечница протрака — познахъ я по звука — и азъ се сепнахъ. Укорихъ се наново за слабостта си. Твърдо решихъ да излѣза. Погледнахъ къмъ кръста на Разпятия, който е надъ иконостаса, и промълвахъ:

— Прости ме, Господи

Но въ тоя мигъ, стана най-страшното въ живота ми. Тресна снарядъ надъ покрива, проръза го като съ ножъ и едно парче разцепи кръста на Разпятия, който е надъ икона-стаса. Азъ се хвърлихъ напредъ, цълъ се спружихъ надъ детето, за да го запазя и погледнахъ нагоре, за да видя не иде ли и другъ снарядъ. И какво мислишъ, видѣхъ? — Падналитѣ презъ дупката на покрива слънчеви лъчи освѣтиха лицето на Разпятия и азъ видѣхъ по него да се протъркалятъ капки, като че бѣха сълзи.

Останахъ нѣколко секунди така. Не можехъ да проумѣя онова, което стана само въ единъ мигъ. Дали, наистина, видѣхъ сълзи на лицето на Разпятия или така ми се стори? Дали чухъ думитѣ, който още звучаха въ ушитѣ ми:

— Закрилай го!

Кой ми ги каза? Дали въобще ми ги каза нѣкой? Не можехъ да разбера. И днесъ още се очудвамъ. Или всичко бѣше нѣкакъвъ сънъ, продължение на онова, което изживѣвахъ отъ нѣкое време?

— Не зная, и не мога да ти обясна. Зная само едно, че се решихъ да взема детето за мое.

Наведохъ се да го взема, но навѣрно нѣкакъвъ заблуденъ куршумъ ме рани зле въ главата. Отъ тогава не помня нищо ясно. Сжтно се таи въ душата ми, че съмъ дочуль да ме дирятъ, да ме викатъ на име. По едно време дойде при мене мой войникъ. Можяхъ само да му кажа:

— Изпрати го дома... — и загубихъ съзнание.

— Но, сега съмъ вече добре — завърши Грозданъ своя разказъ.

Още нѣколко дни бѣхъ при Гроздана въ болницата. После се върнахъ въ строя. Тамъ научихъ останалото. Детето го прибрали и препратили на Гроздановата булка, което и сега си го гледа. Момче, да му се ненагледашъ. Хубавецъ, сякашъ е сжщо дете на Гроздана.

Когато Кунинъ завърши разказа си, тръбитѣ свирѣха за вечеря.

А гората задъ насъ шумѣше, небето ни показваше пжтя съ свѣтлината на безброй звезди, и на всѣки отъ насъ въ душата се запали по една звезда отъ разказа за стореното отъ Гроздана.

Падаше отъ горе сякашъ златенъ звезденъ прахъ, който бележеше пжтя на героя.

ЛЕЙБЪ-ГВАРДЕЙСКИЯ НА НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО КОНЕНЪ ПОЛКЪ
МИНАВА ЦЕРЕМОНИАЛЕНЪ МАРШЪ

ОРЛЕТО И ОРЛИЦАТА

АНТОНЪ СТЯМА

Въ старопланински кѣтъ съсъ звучно родно име
една старица-майка, въвъ тревожни дни
на тежка брань, бѣ сбрала свойтѣ посестрими.
О, тѣжни времена! О, сироти жени —
тѣ чакаха. . . Дошла бѣ бойна вестъ. . . Разгъна
писто старицата. . . И нѣкъде далечъ
задъ сини хоризонти погледѣтъ потъйна
на сбранитѣ жени отъ пламенната речъ.
Пистомто казваше:

— „Дойде най-после време —
на мѣсто пада, мале, въ този юженъ край,
на свободата свята хвърленото семе!
Сърдцето българско и тукъ е и не трай,
къмъ насъ то чувствува признателность гореща:
по пѣтя, гледаме, къмъ войнството пълзи
народъ. . . Настига ни. . . Народѣтъ ни посрѣща
катъ свои кръвни братя съ радостни сълзи.
Видѣхъ: мжжѣ бѣловласть набожно се прекръсти
когато викнахме „ура“. . . Благослови
съ разплакани очи той редоветѣ гѣсти.
Ронихъ сълзи и азъ и туй ме обнови —
сълзитѣ проясниха мойта мрачна мисль
за жертвитѣ, които паднаха за родъ. . .“
И майката добави:

— „Тѣй войникѣтъ писаль,

че отъ сърдце, сестри, страдало цѣлъ животъ,
написахъ му и азъ: — „Разбрахъ те. Богъ помогна,
соколе мой, та живъ следъ боя останà.
Речъта ти, злато мое, ме дълбоко трогна
и тръпна като тебъ, макаръ да съмъ жена.
хвалà, че мечъ държа съсъ жарь за честь народна.
Не ще те майка ти, о синко, посрами —
отивамъ радостно, остана ли свободна,
на работа за васъ. . . Съ чевръститѣ моми,
полагатъ грижи тукъ и доблестни невѣсти,
и вѣрватъ щастъето не ще имъ измѣни.
Ний радваме се съ васъ на радостнитѣ вѣсти,
и страдаме съсъ васъ, като български жени.
О глупави не сме . . . Рече човѣкъ и свикне. . .
Привикна всѣки: гледамъ, селскиятъ имотъ
подъ пролѣтното слънце буйно вече никне
и буди въ хората пакъ радостенъ животъ —
дай Боже! Но все пакъ настойчиво се моля,
къмъ милостивий Богъ извѣрнала лице,
да дойде день и да се наша твърда воля
наложи на врага, че имамъ на сърдце —
въ щастливи времена за племето ни лихо,
преди, преди да стигна гибелния слогъ,
предъ твоитѣ деца да славословя тихо,
дѣлото, творбата на българския Богъ!“

Въ старопланински кѣтъ съсъ звучно родно име
една старопланинка — българска жена —
така говорѣше на свойтѣ посестрими,
пратили близъкъ мжжъ въ Голѣмата война.

Н. В. ЦАРЬТЪ ПОЗДРАВЯВА ПЕХОТНИТЪ ЧАСТИ

СПАСИТЕЛНИЯТЪ БРЪГЪ

АЛЕКСАНДЪРЪ Р. СИМЕОНОВЪ

Надъ пристанището бавно се стелѣше воалъ отъ бѣли мъгли. Водата — тъмозелена и студена, клатушкаше завързанитѣ съ дебели вжжета шлепове, платноходи и чернитѣ туловища на товарнитѣ параходи. Пискливата сирена денонощно даваше своитѣ пресипнали сигнали и напомняше на залутанитѣ въ морето, че тукъ на близу е спасителниятъ заливъ.

Сутринъ. Нѣкога преди много дни звучеше сжщиятъ сигналъ на сирената, но единъ малкъ корабъ не искаше да знае за това — обтегна всичкитѣ си платна, попжтниятъ вѣтъръ духна въ тѣхъ и една огромна чайка, съ разперени криле, напустна залива и навлѣзе въ откритото море. Още си спомнямъ какъ еднообразно и плачливо скърцаше мачтата до менъ. Още си спомнямъ какъ пенести вълни шибахъ засмоления хълбокъ на кораба и пара отъ милиони дребни капчици облѣхваше лицето ми. Корабътъ ту извиаше високо носъ въ страни, ту стремглаво налиташе, полюшванъ напредъ, и плѣскаше съ глухъ тътнежъ. А на върхътъ на срѣдната мачта плющеше малко знаме отъ три цвѣта — това бѣше нашето родно знаме.

*

Днитѣ — какъ бавно, страшно бавно течаха тѣ — днитѣ въ чуждата земя! Преди да замина, когато бѣхъ подъ родната стрѣха, азъ нехаенъ, чумерихъ се, недо-

волствувахъ безъ да зная защо и искахъ на всѣка цена да напустна земята, въ която се бѣхъ родилъ.

Азъ искахъ да замина, да пжтувамъ, да видя нови земи, нови хора, нови хубости, нови сѣнища. Защото, нали това бѣше (споредъ младежкото ми разбиране) вече досадно — да се живѣе толкова дълго време и на едно и сжщо мѣсто. Да чувашъ все сжщитѣ думи, сжщитѣ разговори, тжги, лица, та дори и пѣсни и игри — това бѣха все сжщитѣ звуци, прекалено познати. Има мигове, когато човѣшката душа е тѣй пуста и не вижда околната хубостъ... И решихъ да пжтувамъ. Въобрази си, че отечеството ми бѣше станало тѣсно и, подмаменъ отъ фантастичниятъ пламкъ на младежко въображение, подобно на хиляди други, презъ една мъглива утринна азъ стжпихъ на стария платноходъ, за да ме изведе лечъ отъ родния брѣгъ...

Напраздно. Чужбина ще си остане винаги и вѣчно чужда! Много време бѣ то. Азъ престояхъ и живѣхъ да я видя въ действителностъ, отъ близу — не вече въ мечтитѣ си. И видѣхъ я. Видѣхъ чуждитѣ земи, чухъ чуждитѣ езици, слушахъ неразбрани пѣсни, поглѣщахъ чуждия залкъ, който нарѣдко бѣше тѣй коравъ. Но и друго видѣхъ. Надзърнахъ дълбоко въ душата си и видѣхъ, че и азъ съмъ чуждъ за всички тукъ

Че има мечти, които никога не трѣбва да се реализирватъ, защото тѣ носятъ разочарование. И едно ново чувство, непознато подъ родната стрѣха, се вмъкна плахо въ потайнитѣ жгълчета на душата: скръбта по нея, по родината. Отначалото борещо се съ твърдината на волята и мъжеството, то

Н. В. ЦАРЬТЪ БЛАГОДАРИ НА
Г. ГЕНЕРАЛЪ ХР. ЛУКОВЪ

бавно побеждава единъ по другъ тѣзи добродетели. То ги смазва и накрай волевиятъ човѣкъ се разридава, като малко, безпомощно дете. Скръбъ по родината — нищо по болезнено отъ това. Тя не се потушва. Тя е равна само на скръбта по майка, по изгубения близъкъ, и се разбира само отъ малцина, които сж я чувствували нѣкога.

И ето, пакъ е сутринъ. Единъ нѣкогашенъ, старъ, скоро ремонтиранъ параходъ се провираше презъ мъглитѣ и като слѣпъ се водѣше по пискливия зовъ на приборѣжната сирена.

Наближаваше брѣгътъ. Смѣнитѣ очертания на залива прозираха задъ бѣлата пара

Н. В. ЦАРЬТЪ ПРИЕМА ПАРАДА

на зараждащиятъ се день. Единъ ранобуденъ слънчевъ лжчъ живо кацна и заигра на върха на мачтата при изопнатитѣ радиоантени.

Младъ чужденецъ — морякъ завърза флагъ и почна да тегли въженцето. Тжжна радостъ сви гърлото ми. Познахъ го — това бѣше нашиятъ роденъ

флагъ, тѣзи незабравими три цвѣта, които вълнуваха тѣй сладко.

Като лекокрила птица той се издигна и кацна до слънчевия лжчъ. Азъ гледахъ ту него, ту бавно приближаващитѣ се стени на вълнолома, ту амфитеатрално нареденитѣ кжщурки на непробудилия се още градъ и погледътъ

ми се замрежи отъ чудна влага подъ клепкитѣ. Задъ гърба се чувствухахъ изоставената назадъ морска пустиня, но азъ не се обрѣнахъ, страхухахъ се — тя носѣше далечния студъ отъ чуждата земя.

Опомнихъ се, когато параходниятъ сигналъ изсвири и задрънчаха веригитѣ на хвърлената котва. За пръвъ

пжть презъ живота чухъ вериги
да звучатъ тѣй сладко. Това бѣ
музиката на освобождението отъ
прежната мжка на бившия изгна-
никъ.

Тръгнахъ си. Познатитѣ улички,
роднитѣ улички, роднитѣ камъче-
та, милитѣ дървета, тревници —
тѣй хубави бѣха тѣ съ своята не-
замѣнима съ нищо хубость.

Бѣше пролѣтъ. Животътъ се

раждаше. По земята, по въздуха,
подъ небето, презъ мъгливата си-
вина лѣхаше нова радостъ. Поне
на менъ така се стори.

Изведнажъ ушитѣ ми доловиха
страненъ звукъ. Услушахъ се. Ви-
соко надъ менъ чухъ жерави. Тѣ
прелитаха и тѣхния великъ ин-
стинктъ ги водѣше къмъ родни-
тѣ гнѣзда, гдето бѣ родниятъ спа-
сителенъ брѣгъ.

ИЗГЛЕДЪ ОТЪ РИЛА

ЦЪРКВАТА „СВ. СОФИЯ“ ПРЕЗЪ 1871 ГОДИНА

ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА ГРАДЪ СОФИЯ

Въ надвечерието на освобождението София е билъ доста голѣмъ градъ съ будно българско население, просвѣтно читалище и съ нѣколко училища. Въ града не е имало никога много турски войници, което е дало възможност да се запазятъ доста старинни чисто български обичаи. Разположенъ на важния свѣтовень пѣть за Цариградъ, съ много манастири въ хубавата си околностъ и на пѣть за най-голѣмия български манастиръ — Рилския, градъ София се е запазилъ като срѣдище на българското четмо и писмо и на стари исторически спомени.

Изпитали ужаситѣ на възстанията и присѣтствували лично на обесването на апостола Василь Левски на сѣщото мѣсто, кждето сега се издига паметника му, софийскитѣ жители, при обявяването на Рурско-турската война, били подложени на голѣми изтезания. Турцитѣ, за да всѣятъ страхъ въ населението, хванали първенцитѣ

граждани, като нѣкои отъ тѣхъ заточили, други натикали въ затворитѣ, а трети обесили на различни мѣста по мегданитѣ на града.

Следъ като Османъ паша се укрепилъ въ Плѣвень, единствената му връзка съ Цариградъ била презъ София. Отъ тукъ минавали и всичкитѣ му подкрепления, съставени отъ азиатски войски и отъ башибозуци, които често ограбвали града и всѣвали все голѣмъ ужасъ между населението.

Въ София били докарвани и всички ранени и болни турски войници отъ Плѣвень и въ кжсо време градътъ се е преобърналъ на голѣмъ болничень лагеръ, въ който имало повече отъ 6,000 болни и ранени. Поради липса на уредени болници, превързочни материали и лѣкарства, мжчно можело да се помогне на раненитѣ и тифусътъ се ширелъ и между градското население, като вземалъ голѣми жертви.

На 24. октомврий 1877 г. били

завзети укрепленията при с. Горни-Джбникъ и съ това се прекъснала свързката между София и Плъвенъ. Тогава билъ сформируванъ и западниятъ отредъ на генералъ Гурко съ задача да пази обсадната руска армия отъ нападения, организирани въ София и изпълнени презъ Арабаконашкия проходъ.

Генералъ Гурко изработилъ планъ да превземе същия проходъ чрезъ обходъ на фланговетъ, за което насочилъ войскитъ си въ три колони.

Мжчно било преминаването на покритата съ снѣгъ и заледена Стара планина. Липсвали удобни пѣтища, а преспитъ засипвали съществуващитъ пѣтеки. Особено трудно се изнасяли на рѣце разглобени тѣ орждия, ракли съ снаряди и обозни коли. Но рускитъ войски проявили голѣмо търпение, силна воля и нечувана издържливостъ на безбройнитъ изпитания, които имъ представила планината и студената зима. Въпрѣки голѣмитъ жертви, дадени отъ замръзнали и затрупани въ преспитъ войници, тѣ пакъ успѣшно се справили съ трудния походъ.

На 30. декемврий 1877 год. главнитъ сили на отряда на генералъ Велеаминовъ слѣзли въ с. Желява въ Софийското поле, а тия на генералъ Гурко — въ с. Негушево, западно отъ укрепената позиция при Ташкесенъ. Една казашка бригада се впуснала въ полето и перкъснала телеграфното съобщение съ София.

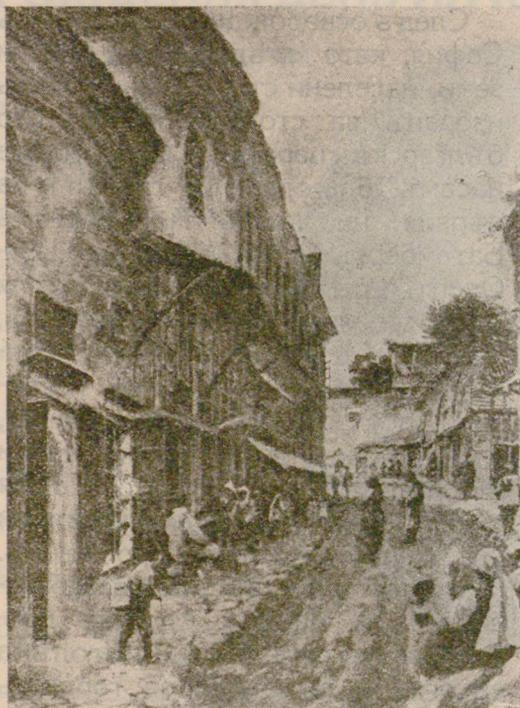
На 31. декемврий сутринята

ген. Гурко съ събрани сили на всички почти колони се насочилъ да атакува и превземе укрепленията при Ташкесенъ, кждето се били окопали 4000 турци подъ командата на Бекиръ паша. Къмъ 10 часа същия денъ той заелъ височинитъ надъ с. Чиканчево, които командвали пѣтя за София. Къмъ 2 ч. следъ плане рускитъ войски щурмували Ташкесенската позиция и я превзели. Турцитъ отстъпили въ безредие, преследвани отъ руската конница. Същата се помъчила да заеме с. Долно-Камарци и да прегради пѣтя за отстъпление на противника, но не е успѣла. Турцитъ подъ прикритието на една дружина, не влизала още въ бой, се оттеглили презъ нощта презъ с. Камарци и отъ тамъ за Татаръ-Пазарджикъ.

На 2. януарий 1878 год. пѣтятъ за София е билъ откритъ. Комендантътъ Османъ Нури паша ималъ заповѣдь да не предава града, защото въ него имало складирано много хранителни и бойни припаси, но да го запаля и изгори, за да

УЛИЦА ВЪ СТАРА СОФИЯ

Старата златарска улица във София

не попадне въ ржцетѣ на руситѣ. Той предложилъ на французкия консулъ Леге и на италианския консулъ Позитано (на имената на които сж кръстени сегашнитѣ улици „Леге“ и „Позитано“) да напуснатъ града заедно съ поданицитѣ си. Консулитѣ се възпротивили на това най-енергично и заявили на пашата, че нѣма да напуснатъ града, а ще го държатъ отговоренъ за всѣка щета, причинена на населението.

Комендантътъ съобщилъ чрезъ глашатаи и на останалитѣ жители да напуснатъ града, да изнесатъ имота си на кола и се спасятъ, тъй като градътъ щѣлъ да бжде запаленъ и изгоренъ.

Но лютата зима, дебелитъ снѣгове и несигурнотътъ на пжтищата, заплашени отъ отстжпващитѣ турски войски, отъ черкези и башибозуци, не сж дали смѣлостъ нито на християнското, нито на мохамеданското население да напуснатъ домашнитѣ си огнища. Близостътъ на руситѣ, обаче, отчасти успокоявала българитѣ, които очаквали съ трепетъ освободителитѣ си. Съ голѣмо вълнение тѣ слушали топовнитѣ гърмежи край града и колкото по-ясно се чували последнитѣ, толкова повече се успокоявали, защото чувствали приближаването на руситѣ. Ранени турски войници постоянно преминавали и се изтегляли презъ града. Това ясно показвало за успѣха на руситѣ и за тѣхното приближаване.

За непосредствена отбрана на града турцитѣ завзели и укрепили моста на р. Искъръ при с. Враждебна. Но рѣката била замръзнала, рускитѣ войници заобиколили моста по леда и въ много колони се насочили бързо къмъ изоставения градъ, чиито жители съ трепетъ очаквали спасителитѣ си.

Войскитѣ, които пазили моста, като се видѣли заобиколени, го запалили и бързо отстжпили къмъ София. Руситѣ успѣли да изгасятъ моста и прекарали презъ него артилерията и обозитѣ си.

На 3. януарий вечерътъ всички турски войски, останали въ София, се изтеглили презъ Владайското дефиле и отъ тамъ отстжпили за Татаръ-Пазарджикъ и Пловдивъ,

като въ бързината си не могли да запазят града.

На 4. януарий по обѣдъ въ гр. София влѣзълъ пръвъ генералъ Раухъ, а следъ пладне билъ тържествено посрещнатъ отъ радостното население съ музика и пѣсни и генералъ Гурко.

Гражданитѣ, радостни, се събрали въ катедралата и заедно съ рускитѣ войски отслужили благодарственъ молебенъ за освобождението си.

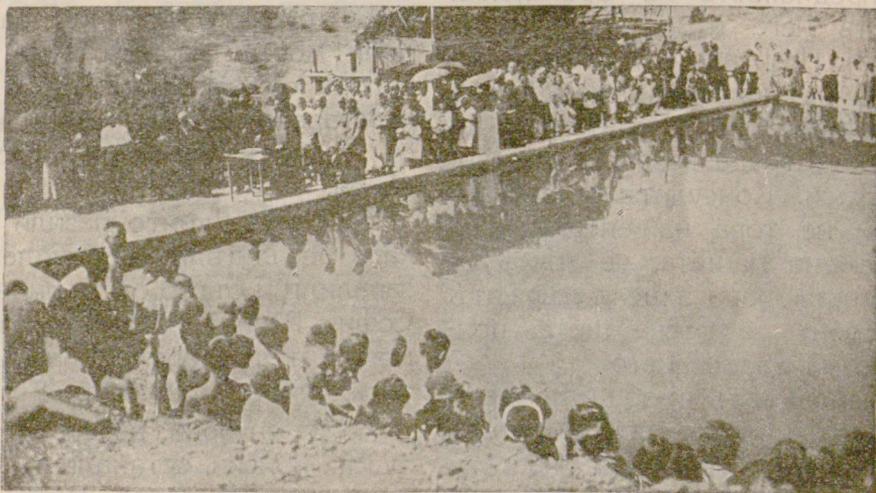
И сега софийскитѣ (граждани всѣка година на 6. януарий празнуватъ деня на освобождението на града, като отдаватъ заслужена почитъ и благодарностъ на рускитѣ войски

Храбростта, търпението, понасяне на незгодитѣ и лишенията на лютата зима и бързото настъпление на сжщитѣ спасиха градъ София и жителитѣ му отъ гра-

бежи, кланета и опожаряване.

Следъ освобождението ни градъ София, като срѣдище на всички земи, населени съ българи, е билъ избранъ за столица на третото българско царство. Отъ тогава насамъ, благодарение грижитѣ на първия ни князь Александъръ Батембергъ и после тия на Царя-Отецъ и сегашния ни Царь, София бързо се издигна като културенъ, просвѣтенъ и индустриаленъ центъръ. Улицитѣ бързо се поправиха, построиха се голѣми знания, църкви, паметници, хубави градини — изобщо отъ старата София вече почти нищо не е останало и сега градътъ е основно промѣненъ.

Благоустройството на разхубавяването на нашата столица продължава и сега съ още по-голѣма енергия и тя служи за гордостъ на цѣла България, като вече съперничи по хубостъ на много европейски градове.

ОСВЕЩАВАНЕ ПЛАЗАТЕЛНИЯ БАСЕЙНЪ НА УЧЕНИЧЕСКАТА ПОЧИВНА СТАНЦИЯ „ОСОГОВО“ ВЪ ГРАДЪ КЮСТЕНДИЛЪ

РОЖДЕНИЯ ДЕНЬ НА КНЯГИНЯ МАРИЯ ЛУИЗА

На 14. януарий, тая година, Нейно Весочесто малката княгиня Мария Луиза навърши 4-годишна възраст. Преди четири години тая вест се посрещна съ възторжена радост. Българският народ съ неприну-

дено чувство ознаменува тоя день, който се превърна въ всенародно тържество.

Дано Богъ и дари здраве и бодростъ — за да бжде тя радостъ не само на Царския домъ, но и на цѣлия български народъ!

ЕФРЕЙТОРЪТЪ НА ЦАРЬ-ОСВОБОДИТЕЛЯ

и. с.

Въ българската военна история заслужава да се отбележи случая, когато Царь Освободителя лично е повишилъ въ ефрейторски чинъ единъ български опълченецъ. Защото сигурно това е единственъ случай и първото производство въ редоветъ на опълчението. И тъкмо затова единъ старъ поборникъ, пишейки за него, нарича го „първия ефрейторъ на българската войска“, като взема за начало на днешната войска опълчението.

Сжщественото, обаче е, че производството е станало лично отъ нашия Царь-Освободитель.

Между многото родолюбиви мла-

дежи, които постъпиха въ опълчението въ Кишиневъ и Пloeщъ въ надвечерието на Освободителната война, е билъ и Александъръ Николовъ, роденъ въ Бесарабия отъ родители преселени отъ Ямболско.

Като отрасналъ, служилъ въ Тулча при българския богаташъ Димитраки-бей, запазвайки гордъ духъ. По тази причина той указалъ съпротива на турци, които искали да го обератъ и ги убива. Билъ заловенъ и съ мъжа избѣгва отъ затвора, тъкмо въ надвечерието на Освободителната война и се записва въ 4-а дружина, гдето попада въ 1-а рота, командвана отъ капитанъ Райчо Николовъ.

На 26. май 1877 г. Царь Освободителя идва въ Плоещъ, посрещнатъ официално. Домътъ, въ който отседналъ се пазилъ отъ караулъ отъ опълчението. Единъ отъ часовичѣ на външнитѣ врата билъ Александъръ Николовъ. На Царь Освободителя направилъ впечатление стройната фигура и самоувѣреностъ на младия опълченецъ (станалъ войникъ само преди 50 дни) и Той му заговорилъ, като му задалъ въпроси засѣгащи службата и него лично. Въ знакъ на своето особено задоволство отъ тия отговори и изобщо войнишко държание, Царь Освободителя веднага го поздравилъ съ чинъ „ефрейторъ“.

Ал. Николовъ участвувалъ презъ цѣлата война, получилъ чинъ „подофицеръ“, а следъ Освобождението се заселилъ въ Русе.

Самъ беденъ, Алекс. Николовъ

билъ съ милостиво и, наистина, човѣшко сърдце и тъкмо затова прибралъ, и съ помощта на добрата си жена, гледали до смъртта му известния Гаджалъ войвода, изоставенъ отъ близкитѣ си почти стогодишенъ заслужилъ старикъ.

Нашитѣ подофицери могатъ и трѣбва да се гордѣятъ съ императорския ефейторъ Ал. Николовъ, герой отъ Освободителната война и високо благороденъ човѣкъ. Името му не трѣбва да се забравя и то ще направи честь, ако се поеме отъ едно подофицерско дружество — преди всичко отъ онова, въ което той се е числилъ или е трѣбвало да се числи — Русенското.

Повече подробности и портретъ се намиратъ въ сп. „Поборникъ-опълченецъ“, г. II (1900) кн. 3, събрани отъ многозаслужилия Фил. Симидовъ.

ГРАНИЧАРСКИ ПЪСНИ

любомиръ брутовъ

НА СТРАЖА

Всѣки день сме тукъ на стража, зорко гледаме отвждъ
и живѣемъ, и мечтаемъ по далеченъ роденъ кжтъ,
дето слънцето сияе и метличина цъвти,
и вълнуватъ се нивята въ грѣйналитѣ широти.
Дето празнично камбана вѣвъ просторитѣ звѣни
и въ лазуритѣ се носятъ бѣли облаци — вълни.
Тамъ сж стрѣхитѣ любими, тамъ сж нашитѣ дѣди,
тамъ отъ миналото славно има огнени следи,
тамъ порастнали сме ние всрѣдъ милувки и игри,
тамъ чертога на живота Богъ ни нѣкога откри.
Вѣвъ самотностъ сме на стража — приказно блѣсти предъ насъ
твоя ликъ, родино златна, и зове ни всѣки часъ!

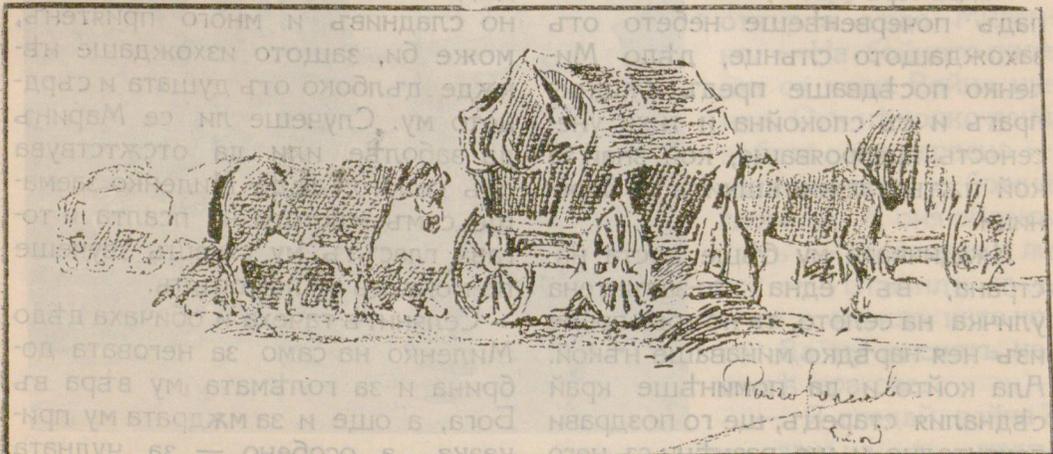
ГРАНИЦА

Ний пазимъ нашата граница свята,
ний бдиме — самотни на хълма сме днесъ,
ний браниме денемъ и ношемъ земята,
Балкана, полята и родния лесъ.

Ний слушаеме вечеръ звъна на стадата,
ний гледаме здрача въ простора далекъ,
ний сутринъ посрѣщаме бодро зората,
ний тука сме зиме и лѣте на щрекъ.

Въ сърдцата ни млади свещения огънь
на минало славно стихийно гори,
тржбитъ, когаго засвиряятъ тревога
въ очитъ ни блѣсватъ победни искри.

Ний пазиме нашата граница свята,
ний бдиме — самотни на хълма сме днесъ,
ний браниме денемъ и ношемъ земята,
Балкана, полята и родния лесъ.

ВЪРАТА НА ДЪДО МИЛЕНКО

ГЕОРГИ САВОВЪ

Дълниченъ день Дѣдо Миленко рѣдко се показваше предъ хората — залисваше се въ кѣщи или изъ двора: плета ще поизправи, вратата ще позатѣгне, или ще подгони прасетата да не ровятъ градината, и други още все такива дребни, ала необходими работи ще свърши.

— Който не е гледалъ имотъ, той само не му знае грижитѣ! — често казваше той.

Надвечеръ пъкъ, когато на западъ почервенѣше небето отъ заходящото слънце, дѣдо Миленко посѣдваше предъ кѣщния прагъ и съ спокойна и тиха унесеностъ преброяваше, кой знай за кой пѣтъ, хаджилъшкитѣ си броеници.

Кѣщичката му бѣше доста настрана, въ една по-затѣнтена уличка на селото, та по това време изъ нея нарѣдко минаваше нѣкой. Ала който и да поминѣше край сѣдналия старецъ, ще го поздрави почтително и ще размѣни съ него по нѣкоя дума. Всички селяни го

знаеха и тачеха отъ празничнитѣ и недѣлни дни. Дѣдо Миленко бѣше дълбоко и искрено вѣрващъ човѣкъ и всѣки недѣленъ день или въ празникъ, чисто и добре премѣненъ, отиваше въ църква и заставаше до псалта Маринъ. Следѣше благоговѣйно службата и щомъ Маринъ отворѣше уста да запѣе, къмъ неговия гласъ се присѣдиняваше и дѣдо Миленковиятъ. Гласътъ на дѣдо Миленко бѣше слабичкъ, но сладнивъ и много приятенъ, може би, защото изхождаше нѣкъде дълбоко отъ душата и сърдцето му. Случеше ли се Маринъ да заболѣе или да отсѣтствува отъ селото, дѣдо Миленко заемаше самъ мѣстото на псалта и тогава гласътъ му сякашъ звучеше по-могъщъ и по-топѣлъ.

Селянитѣ тачеха и обичаха дѣдо Миленко на само за неговата добрина и за голѣмата му вѣра въ Бога, а още и за мѣдрата му приказка, а особено — за чудната му способностъ да узнава и пред-

сказва много нѣща. Суша ли наближава, дъждъ ли ще има, плодородна или лоша ще бжде годината и т. н. — дѣдо Миленко всичко предчувствуваше и отрано предупреждаваше съселянитѣ си. И, обикновено, това що речеше — ставаше. Невѣмъ самъ Господь му го нашепваше на ухото.

Често пжти селянитѣ искаха да му дадатъ нѣщо въ даръ, за дето се е сбжднало нѣксе хубаво предсказание, ала дѣдо Миленко не вземаше нищо:

— Стига ми моятъ имотъ А на Стоичко, ако му се прище повече — да си спечели. Мжжъ е.

Така отвръщаше винаги той. Стоичко бѣше синътъ на дѣдо Миленко. Едничъкъ синъ и чедо. Работливъ и добъръ бѣше като баща си, цѣлъ день се трудѣше по къра, орѣше, сѣеше, жънѣше или пасѣше говедата — споредъ времето и работата. Стоичко бѣше най-голѣмата гордостъ и радостъ на дѣдо Миленко и баба Миленковица, а и той ги много обичаше

и почиташе. Миналата недѣля Стоичко удвой радостъта на своитѣ родители, като се задоми за добрата и угледна мома Дафина — щерка на хора отъ тѣхната черга. Сякашъ слънцето влѣзе въ малката дѣдова Миленкова къща и освѣти всѣко мѣсто и кѣтче. И младитѣ и старитѣ заживѣха въ доволство и благочестие.

Една надвечерь, както дѣдо Миленко седѣше предъ къщния прагъ съ броеницата въ ржка, мина съседа му Стаменъ и го поздрави, ала не получи отговоръ. Това го силно озадачи:

— Какъвъ си се втренилъ такъвъ, бе дѣдо Миленко, въ небето? — го запита той. — Дори поздрава ми не чу.

Старецътъ въздъхна, погледна го съ благитѣ си очи и му направи знакъ да приближи. Тогазъ му пошепна:

— Голѣми поличби има напоследъкъ по небето.

— Що е то — суша или моръ иде? — запита Стаменъ.

— Друго, друго — отвърна дѣдо Миленко. — На бойното поле ще се ходи. Война ще има. Отъ нѣколко дена небето е все червено — сякашъ това е божия поличба. А оня облакъ тамъ — виждашъ ли го? — Изтънилъ се е и се е извилъ като коса. Да му мислятъ нашитѣ врагове.

— Я гледай, война? — зацѣка съ языкъ Стаменъ. — Тозъ огънь,

Н. В. ЦАРЬТЪ ПОЗДРАВЯВА ЧАСТИТЪ НА БОГОЯВЛЕНИЕ

значи, дето е запалилъ Европата скоро и кжде насъ ще свърне.

— Не се плаши. И войната е отъ Бога. И той не може да търпи неправдитѣ, дето не само хората, а и народитѣ вършатъ помежду си. Малко ли наши хора пѣшкаты подъ чужда нога и пицятъ кански. Вижда българскитѣ Богъ и нѣма да ги остави безъ помощъ.

Следъ тия думи, дѣдо Миленко окуражително потупа Стамена по рамото и го подкани:

— Хайде, върви си гледай работа. Само пази да не изтървешъ дума предъ женитѣ. Ще писнатъ, та ще оглушатъ селото.

— Какъ спокойно си думашъ, дѣдо Миленко — рече Стаменъ — Че нали и твоя Стоичко ще иде да се бие. Не ти ли е мжно?

— Мжно, не мжно — дето сж другитѣ, съ тѣхъ ще върви и той! За правда и за свои ще се бие.

Стаменъ се отдѣли отъ стареца и бързо се прибра въ кжци.

Дѣдо Миленко постоя още, докато Стоичко докара говедата. Дадоха имъ зобъ и плѣва и се прибраха въ кжци. На баба Миленковица и Дафина нея вечеръ не току така имъ се видѣ, че дѣдо Миленко все нѣщо се заглеждаше въ лицето и едрата снага на Стоичко и нѣкакъ умилно се усмихваше. Преди лѣгане молитвата му бѣше по-дълга, а поклонитѣ по дълбоки. Рече старата да го подпита, ала нищо не узна.

Още не бѣ изтекла седмицата и новото предсказание на дѣдо Миленко стана истина. Обяви се мобилизация. Засуетиха се селянитѣ, разтичаха се женитѣ да имъ

пригответъ едно друго за пжтъ, а въ деня на тръгването за казармитѣ въ града, всички се събраха на селската стѣга. Мжжетѣ бѣха нарамили торби, а по калпацитѣ имъ се пѣстрѣха росни китки. Момцитѣ весело шумѣха и подхвърляха закачки на момитѣ. Тѣ пжкъ само се кикотѣха и имъ се заканваха:

— Брей, юнашки да се биете! Който излѣзе юнакъ, него съ китка ще посрещнемъ. Страхливцитѣ да не се връщатъ въ село.

Най-сетне дойде време за тръгване. Разпростиха се съ близкитѣ си и, пригответитѣ за пжтъ мжже, съ гръмогласно „ура!“ и съ пѣсни заминаха за града. Съ тѣхъ отиде и Стоичко.

Дѣдо Миленко благослови всички съ „добро завръщане“ и имъ викна съ грѣйналъ погледъ:

— Добъръ е българскитѣ Богъ, знае да пази своитѣ чеда.

Започнаха дни на трепетъ и очаквания. Всѣка новина за движението на войската, за станалитѣ битки се прѣскаше съ свѣткавична бързина изъ селото. Взеха да пристигатъ и писма отъ фронта. Получи се писмо и отъ Стоичко. Билъ надолу, въ Македония. Добре билъ, обичали го и другаритѣ и началницитѣ му, съветваше своитѣ да не се безпокоятъ за него.

Всѣко писмо на Стоичко внасяше въ малката дѣдова Миленкова кжца вълна отъ радостъ и ободряваше душитѣ на старитѣ и на Дафинка. Тя имаше най-много нужда отъ бодростъ и спокойствие. Подъ сърдцето си вече чувствуваше все по-ясно зараждането на единъ

новъ животъ. Старитѣ я пазеха като очитѣ си. А дѣдо Миленко, твърде често, следъ като си направѣше молитвата, отиваше при снаха си и ѝ пошепваше:

— Както се молѣхъ, нѣкакъвъ вътрешенъ гласъ ми рече, че Божието око бди непрекъснато надъ Стоичка. Давай си куражъ, невѣсто!

Това не бѣха измислени, успокоителни думи, а истинско Божие откровение за дѣдо Миленко. Честитѣ писма на Стоичко идваха да потвърдятъ и засилятъ още повече вѣрата на стареца.

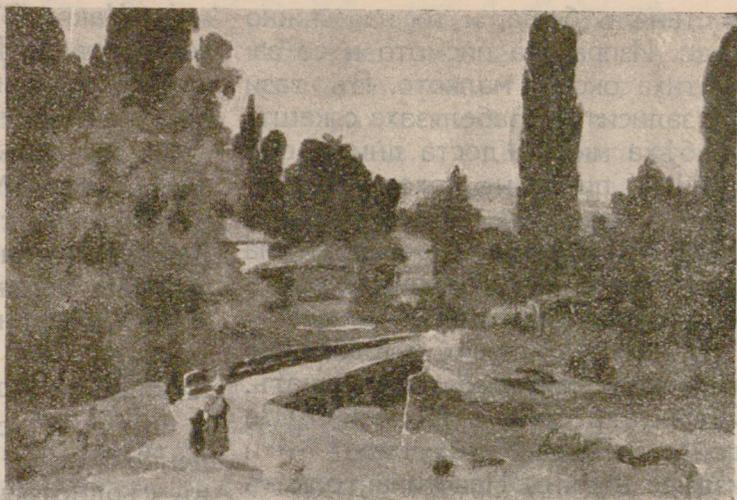
Еднѣжъ се втурна въ къщи, цѣлъ просиялъ отъ радостно вълнение:

— Стаменъ получилъ писмо отъ брата си! Пише му, че Стоичко въ едно голѣмо сражение смаялъ началницитѣ и другаритѣ си съ своето геройство и безстрашие.

А когато следъ нѣколко дена се получи вестъ и отъ самия Стоичко, че билъ награденъ съ орденъ за храбростъ, старецътъ изпадна въ такова умиление, че презъ сълзи едва можа да изрече:

— И Стоичко като мене, върви съ Бога напредъ и отъ нищо не се бои. Затуй Господъ го закриля и му помага.

Съ мъжа го успокоихъ. Сетне той отиде въ черква и запали го-

изгледъ отъ с. Бояна, софийско

лѣма свѣщъ — да се отблагодари, за дето Богъ му бѣше далъ юначенъ и смѣлъ синъ. Сжщо такова умиление и радостъ го обзеха и по-късно, когато една ранна сутринъ предъ неговата схлупена, но благочестива стрѣха се чу първия кръсъкъ на новороденото. Баба Миленковица открьхна вратата на стаята, въ която лежеше Дафинка и тържествено оповести за пристигналия новъ гостъ на земята:

— Хайде, дѣдо да ни е честито внуче, хемъ момченце.

Дѣдо Миленко не усѣти какъ скочи отъ одъра си, отиде и подвиколѣне предъ иконата на Божията майка. Думитѣ му се примѣсваха съ сълзитѣ на безкрайна благодарностъ. Той току само повтаряше:

— Св. Богородичке, голѣма е твоята милостъ! Господи, щедра е твоята благодать надъ насъ, грѣшнитѣ.

Още сжщия день написаха писмо на Стоичко, да му съобщатъ, че

е станалъ баща, и то на мъжко чедо. Изпратиха писмото и се за-суетиха около малкото. Въ тази си залисия не забелязаха сякашъ, че бѣха минали доста дни, а отъ Стоичко писмо не дохождаше.

— Мале, тате — запита еднѣжъ тревожно Дафинка. — Защо нѣма още писмо отъ Стоичко? Хемъ му писахме за детето.

И дѣдо Миленко и баба Миленковица не знаяха що да кажатъ. Старецътъ само смутолеви: „Ще дойде, невѣсто, ще дойде“ — и излѣзе навънъ. Наистина, толкозъ време синъ му не се обади! Дѣдо Миленко наведе умисленъ глава, ала изведнѣжъ я трѣсна и изпра-ви, като изрече съ твърдъ гласъ:

— Господъ вижда и пази че-дото ми.

Макаръ, че вече втори месецъ изтичаше отъ какъ все нѣмаше писмо отъ Стоичко, дѣдо Миленко не даваше да се каже, че се е случило нѣщо лошо съ сина му. Само нѣколко пѣти подпита изъ селото, дали въ нѣкое отъ пис-мата на другитѣ не е поменато и за Стоичко. Нищо не узна. Най-сетне се чу, че дѣдо Миленковия синъ, следъ едно сражение билъ безследно изчезналъ.

Писаха и се завайкаха и баба Миленица и Дафинка, ала дѣдо Миленко строго имъ свика пакъ:

— Безследа изчезналъ казаха, а не убитъ. Ще се намѣри.

Повече никой не посмѣ дума да изрече. Едва когато свърши войната и оцѣлѣлитѣ се запри-бираха по домоветѣ си, баба Ми-леница се осмѣли да каже презъ сълзи:

— Какво още ще чакаме. Тя се разбра — Богъ да го прости Стоичко! Бари една панихида, да му направиме.

— Да си млъкнала! — викна гнѣвно дѣдо Миленко. — Живо е детето ни и скоро вестъ за него ще чуемъ. Снощи на сънъ ми се яви сивъ гълъбъ. Кацна на рамо-то ми погледна ме въ очи и пакъ хвъркна. Това е пакъ Божя по-личба, ще видите.

Отново се смълчаха и баба Ми-ленковица и Дафинка, ала безъ въ сърдцата имъ вѣрата на ста-рия да можеше да распали пакъ загасналата надежда. А той не-престанно се молѣше.

Започнаха дѣждовни дни. Ва-лѣше и денемъ и ноцемъ. Презъ една такава нощъ, на дѣдо Ми-ленковия вратникъ нѣкои силно захлопа. Чу го най-напредъ Да-финка и събуди свекърва си.

— Мале, нѣкой хлопа вънъ.

— Леле, има си хасъ за нашъ Стоичко вестъ да иде! — и ста-рата бързо събуди дѣдо Миленко.

Той бързо се намѣтна и излѣзе вънъ. Предъ вратата, подъ дѣжда стоеше високъ, слабъ мъжъ. Цѣ-лото му лице бѣше обраснало съ брада, дрехитѣ му висѣха изпо-кжсани.

— Кой си ти, човѣче и каква вестъ ми носишъ? — запита го стариятъ, като се взираше на пусто въ лицето му.

— Тате! — едва се чу въ тъм-ното и изнемощѣлиятъ човѣкъ като се облегна на вратника зариди.

— Стоичко, сине! — съ разтре-перанъ гласъ извика дѣдо Ми-

ленко, отлости вратата, пригърна сина си и го отведе въ къщи. Луди викове на радост оглушиха схлупената къщица и разбудиха детето. То заврещѣ.

— Синь ти те здрависва! — изхлъца радостно Дафинка.

Следъ като Стоичко си отдъхна и похапна, дойде малко на себе си и имъ разправи набързо патилата си.

— Въ едно сражение ме раниха... Презъ нощъта се надигнахъ и тръгнахъ самъ да търся нашитѣ... Въмѣсто при тѣхъ попаднахъ въ неприятелски ржце. Плениха ме... До преди десетина дни бѣхъ въ пленнически лагеръ... Шомъ научихме, че войната е свършена, не ни свърташе на едно мѣсто... Най-сетне азъ и двамина другари

решихме, каквото ще да става да избѣгаме... Една нощъ се промъкнахме презъ теленитѣ мрежи и ударихме къмъ България... Не ни хванаха... Ей — бѣха дни на денонощно ходене и гладъ...

— Нали си добре, нали си принасъ... при нашия синъ — приласка го Дафинка.

Стоичко взе детето въ ржце и го притисна въ скута си.

Въ тоя мигъ се чу гласътъ на дѣдо Миленко:

— Господи, великъ си въ милостъта си! Ти не даде да падне сѣнка връзъ вѣрата ми.

Старецътъ бѣ падналъ по очи предъ иконостаса, замрълъ въ благодарствена молитва.

Сякашъ Великдень влѣзе въ дѣдовата Миленкова къща.

О Р А Ч Ъ

БРАТЯ МИЛАДИНОВИ

ПО СЛУЧАИ 75 ГОДИНИ ОТЪ СМЪРТЬТА ИМЪ

Въ своето историческо развитие българският народъ е отбелязалъ не малко подеси. Като най-свѣтъль и най-възвишенъ моментъ се изтъква времето на възраждането следъ гнѣта на петвѣковното ни робство. Тогава се възйѣха „носителитѣ на народнитѣ възделения и съсъ слабитѣ си ржце подвигнаха снизениитѣ хоризонти за да изгрѣ зората на освобождението“, за да се строщатъ и захвърлятъ веригитѣ на робството.

Двама отъ дейцитѣ за народното ни възраждане сж книжовницитѣ и голѣмитѣ родолюбци братя Димитъръ и Константинъ Миладинови. Тѣ сж едни отъ предвестницитѣ на великото утро, следъ което настжи деня на желаното освобождение.

Възпѣвайки родния градъ на тия двама будители въ нашето възраждане народниятъ поетъ Иванъ Вазовъ сърдечно и братски ги нарича „двата Миладина“:

„Летете, о пѣсни, спомени
голѣми,
въздишки последни на
бившето време!
Пѣйте ги, девизи, при
Пиндъ и при Шаръ,

ДИМИТЪРЪ МИЛАДИНОВЪ

КОНСТАНТИНЪ МИЛАДИНОВЪ

пѣйте ги при Струга, градъ хубавъ и старъ,
Дето се родиха двата Миладина,
на Македония двата върни сина.“

Не може да мислимъ за нашето възраждане безъ да не си спомнимъ за имената на тия двама борци за неговото разпалване и целно и успѣшно доизграждане.

Димитъръ Миладиновъ е роденъ въ гр. Струга на 1810 година. Училъ се е въ манастира Св. Наумъ, после въ Орхидъ и Янина. Учителствувалъ е (на грѣцки) въ: Орхидъ, Битоля, Струга, Кукушъ. Отъ 1856 г. учителствува вече на български — въ Прилепъ и наново въ нѣкои отъ поменатитѣ вече градове. Починалъ на 7 януарий 1862 година.

Константинъ Миладиновъ е роденъ въ 1832 г., сжщо въ Струга. Училъ се е въ Орхидъ, Янина, Атина, а въ 1858 г. заминалъ за Москва, дето свършилъ филология. Починалъ на 11. януарий (старъ стиль) — четири деня следъ смъртта на брата си Димитъръ, комуто отишълъ да помогне. Има основателни предположения, че и двамата бра-

тя въ 1862 г. сж били отровени въ цариградския затворъ отъ тъмничаритѣ по внушение на фанариотитѣ.

Наедно съ брата си Димитъръ приготвили презъ 1861 г. и издали въ Загребъ „Български народни пѣсни“, който сборникъ изигралъ голѣма роля въ нашето възраждане. Константинъ самъ пишеть стихотворения, нѣкои отъ които печаталъ въ излизащитѣ тогава списания.

Всѣки споменъ за тия голѣми труженици на народното дѣло, напомнимя заслугитѣ имъ за нашето възраждане.

Не е безинтересенъ живота на двамата брата. Още малки, тѣ сж проявявали голѣмо влѣчение къмъ науката и книжовността. Израстнали при твърде неизгодни условия, тѣ твърдо сж се борили съ живота и неговитѣ трудности, докато успѣли да станатъ учители на младитѣ поколѣния — едно твърде благодарно за работа поле.

По онова време задължителния езикъ, по който се преподавало въ училището билъ гръцкиятъ. Желанието на Димитъръ Миладиновъ да води учението на български езикъ, се препятствувало отъ липсата на книги и пособия. Все пакъ, по това време, той превель нѣколко молитви отъ гръцки езикъ на български, и следъ като ги написалъ съ гръцки букви разпратилъ ги по църквитѣ.

Ето какъ Димитъръ въвелъ въ училището български езикъ. Единъ день го посетилъ руския профе-

соръ [Викторъ Ив. Григоровичъ и макаръ да казалъ похвални думи на Димитра за урока, въ душата си останалъ недоволенъ. На излизане отъ училището професорътъ казалъ:

— Отъ каква народность си?

— Българинъ съмъ — отъ Струга — отговорилъ Димитъръ Миладиновъ съ гордость.

— А ученицитѣ ти — какви сж?

— Българчета отъ Охридъ и отъ околността на града.

Тогава професорътъ го изгледалъ очудено:

— А защо водите учението на гръцки езикъ? Нали виждате, че децата не разбиратъ нищо отъ тоя езикъ. Па и колко време губите да имъ го разясните...

Димитъръ много се зарадвалъ отъ тия думи, очитѣ му заблестѣли — ще изхвърля гръцкитѣ книги отъ училището, колкото и трудно да е това.

По-късно, професорътъ чулъ отъ майката на Миладиновъ нѣколко пѣсни, харесалъ ги и разпалилъ у Димитра желанието да събира народни пѣсни. Така се зародила и осществила идеята да бждатъ издадени „Български народни пѣсни“. Тоя сборникъ, който билъ „малка, но неразрушима крепость“, за душата на българина, изигралъ голѣмо значение презъ днитѣ на нерадостното робство.

Димитъръ и Константинъ Миладинови — две имена, съ които България може достойно да се гордѣе!

БЖДИ ВИНАГИ СЪ ИЗПРАВНА ПРОТИВО- ГАЗОВА МАСКА

М. ГРИВСКИ

Трета рота отъ 15-и пех. полкъ бѣше получила заповѣдь да замине за гр. А., съ задача да преследва и унищожи появилата се тамъ неприятелска чета, пренесена съ самолети. Всички трѣскаво се готвѣха за предстоящия походъ.

Редникътъ Кръстю Трифоновъ, като прегледалъ най-щателно противогазовата си маска и личния си противохимически санитаренъ пакетъ, забелязалъ, че на лицевата частъ на маската имало една малка дупчица, а лентата, която съединявала двата тампона на химическия санитаренъ пакетъ, била скжсана. Скжсаната лента той закърпилъ, а за повредата на маската веднага доложилъ на взводния си подофицеръ. Последниятъ изпратилъ редника Кръстю Трифоновъ при химическия подофицеръ въ дружината, който наредилъ да се отстрани повредата на маската.

Редникътъ Аврамъ Димитровъ не се сѣтилъ на време да доложи на взводниятъ си подофицеръ, че не му е дадена противоиперитна намѣталка, а пъкъ и взводниятъ подофицеръ, заетъ съ друга работа, не успѣлъ да провѣри личнитѣ противогазови защитни срѣдства на хората си, вследствие на което не забелязалъ, че редникътъ Аврамъ Димитровъ е безъ противоиперитна намѣталка.

Презъ време на походното движение надъ ротата се появили нѣколко неприятелски самолети и

хвърлили газова бомби. По сигнала „въздушно-химическа опасност“, всички войници надѣнали противогазовитѣ си маси и противоиперитнитѣ си намѣталки. Редникътъ Аврамъ Димитровъ си поставилъ противогазовата маска и чакъ сега се сѣтилъ и се затичалъ да доложи на взводния подофицеръ, че му липсва противоиперитна намѣталка. Взводниятъ подофицеръ самъ забележилъ, че Аврамъ Димитровъ нѣма противоиперитна намѣталка и му извикалъ да се закрие съ платнището. Но било вече много късно. Докато си разкатае платнището, редникътъ Аврамъ Димитровъ забелязалъ, че по противоиперитнитѣ намѣталки на другаритѣ му, които се намирали около него се появили тъмни петна. Следъ малко Аврамъ Димитровъ почувствалъ остри болки по тѣлото си, особено по онѣзи части, които били по-тънко покрити отъ обикновенитѣ му дрехи.

Следъ свършването на въздушно-химическото нападение, редникътъ Аврамъ Димитровъ силно нараненъ отъ ипиритъ е трѣбвало да бжде изпратенъ на лѣчение въ болницата, отъ кждето следъ дълго и мъчително боледуване е излѣзалъ съ разклатено здраве и голѣми тѣлесни повреди.

При другъ случай, въ време на едно походно движение презъ Голѣмата война, ефрейторътъ Михаилъ Юрдановъ отъ картечната рота на 7-и пех. полкъ прѣвъ за-

бележилъ, че единъ неприятелски самолетъ бързо се приближава къмъ походната колона. Безъ да чака да се подаде сигнала за въздушно-химическо нападение, редникътъ Михаилъ Юрдановъ съ всички сила

ПРЕНАСЯНЕ НА РАНЕНИ, ЗАРАЗЕНИ ОТЪ БОЕНЪ ГАЗЪ

извикалъ „неприятелски самолетъ“. Бързо следъ това той си надѣналъ противогазовата маска и се покрилъ съ противоипритната си покривка, обаче, не забравилъ презъ всичкото време да наблюдава приближаващиятъ се самолетъ. Когато самолета вече дошелъ точно надъ колоната, редникътъ Михаилъ Юрдановъ забелязалъ, че изъ подъ опашката на самолета, започнали да изкачатъ малки кълба, нѣщо като димъ. Той извикалъ съ още посиленъ гласъ „газъ!“ веднага добре намѣстилъ маската си и се увилъ въ противоипритната си намѣталка, така че нито една частъ отъ тѣлото му не останала непокрита.

Когато неприятелскиятъ самолетъ си заминалъ, по командата на взводния командиръ, редникътъ Михаилъ Юрдановъ станалъ и заедно съ другитѣ войници отъ взвода тръгнали по указаната отъ командира на взвода посока. Ред-

никътъ Михаилъ Юрдановъ останалъ съ впечатление, че тѣ се движели срещу вѣтъра.

Следъ малко взводниятъ командиръ подалъ командата „свали противоипритната намѣталка“. Михаилъ Юрдановъ внимателно смъкналъ своята покривка, оставилъ я на земята и се отстранилъ нѣколко крачки отъ това мѣсто. Понататъкъ, по командата „свали противогазовата маска“, той смъкналъ маската, следъ това внимателно огледалъ съ очи и проверилъ чрезъ помирисване, дали по дрехитѣ, оржжието и снаряжението не сж останали следи отъ боенъ газъ. Като се увѣрилъ, че такива следи нѣмало, скжталъ противоипритната си намѣталка и я поставилъ въ кутията на сжцата и останалъ въ очакване да изпълнява по-нататъшнитѣ команди на своитѣ командири.

Въ това време до редника Михаилъ Юрдановъ се прибли-

жилъ Йорго Велевъ. Михаилъ усѣтилъ, че отъ дрехитѣ на последния излиза миризма на горчица (чесновъ лукъ), което значело, че по облѣклото на редника Йорго Велевъ имало остатъци отъ боенъ газъ „ипритъ“. Редникътъ Михаилъ Юрадановъ доложилъ за това веднага на отдѣлѣонния си командиръ.

Какво се установило? При нападението отъ неприятелския самолетъ, редникътъ Йорго Велевъ, въ бързината си при обличане на противоипритната си намѣталка, скжсалъ последната, безъ разбира се да забележи това, и когато неприятелския самолетъ хвърлилъ върху ротата ипритни пари, редникътъ Йорго Велевъ билъ сериозно засѣгнатъ.

Взводниятъ командиръ заповѣдалъ на Йорго Велевъ да си свали раницата и куртката, да си постави противогазовата маска, а на ротния санитаръ, да отведе Йорго въ дружинното сбирище за ранени и заболѣли.

Ротниятъ санитаръ изпълнилъ заповѣдта, отвелъ редника Йорго Велевъ на дружинното сбирище за ранени и като се върналъ доложилъ, че презъ време на отиването къмъ дружинното сбирище Йорго Велевъ не само че не изпълнявалъ нарежданията, които предварително му били дадени отъ ротния фелдшенъ, а напротивъ, още като се отдалечилъ отъ ротата, смѣкналъ противогазовата си маска, движелъ се по-бързо отъ колкото трѣбвало, сѣдалъ да

си почива на мѣста, дето имало вѣроятностъ да сж останали следи отъ боенъ газъ, и пр., макаръ че за всичко това е бивалъ предупредяванъ отъ придружаващия го ротенъ санитаръ.

По този поводъ ротниятъ командиръ обяснилъ предъ всички войници отъ ротата, че когато се появи неприятелски самолетъ и когато се подаде сигнала „газова тревога“ всѣки боецъ трѣбва бързо, но спокойно и внимателно да си постави противогазовата маска и противоипритното облѣкло, като внимава да не ги повреди. Който се изплаши, който бърза панически, той или не ще си постави личнитѣ защитни сръдства правилно, или ще ги повреди, а това ще бжде фатално преди всичко за самия боецъ. Когато боецътъ бжде засѣгнатъ по единъ или другъ начинъ отъ боенъ газъ и бжде изпратенъ на превързочното мѣсто, той не трѣбва да се движи бързо, не трѣбва да се спира за почивка тамъ, кждето е вѣроятно, че има боенъ газъ и, изобщо, трѣбва да изпълнява нарежданаята на лѣкаря, фелдшера или санитаря, който го съпровожда.

Ротниятъ командиръ съобщилъ на войницитѣ, че тѣхния другаръ, редникътъ Йорго Велевъ не е изпълнилъ нарежданията на своитѣ командири и на фелдшера, не е спазилъ правилата, които всѣки е длъженъ да съблюдава, когато е засѣгнатъ отъ боенъ газъ, съ което излага на опасностъ своя животъ, а косвено, принася вреда и на службата.

ХУМОРЪ

МЛАДЕНЪ ПОБЕДИТЕЛЪ

1.

Отъ малкъ още нашиятъ Младенъ
летѣше съсъ шейната всѣки день —
честитъ бѣ той, когато съсъ шейната
се спущаше безъ страхъ отъ планината.

2.

Порастна той, за служба годенъ стана
и ей го: къмъ казармата пжтъ хвана.
съ другари весели пое Младенъ,
самъ веселъ, жизнерадостенъ, засмѣя.

3.

Осѣмна въвъ казармата Младенъ —
облѣче формата отъ тоя день,
започна новъ животъ и нова дружба,
срѣдъ разновидната войнишка служба.

4.

И ето че веднѣжъ за нашъ Младенъ
дойде честитъ, блаженъ и веселъ день:
предъ своя ротенъ той застана,
да моли убедателно подхвана:

5.

— „Склонете. Разрешете и на менъ — не ще посрами ротата Младенъ . . .“
И ето го, на шанцата пристигна,
изправи се, окото му не мигна.

6.

И пловна на рждетѣ си Младенъ
и се понесе като окриленъ,
занадмънава де когото свари,
и въ петъ-шестъ мига всички изпревари.

7.

Избързалъ првъ, като стрела Младенъ
лети — ще помни всѣки тоя день,
когато го съ похвала отличиха
и го съ награга скъпа нададиха.

8.

Кога, какъ доживѣ тоъ славенъ день
да проумѣ не можа Младенъ:
предъ фотографа ето го изправенъ,
притисналъ сребърната купа здраво!

ГРАДЪ РУСЕ

ХР. ГЕОРГИЕВЪ

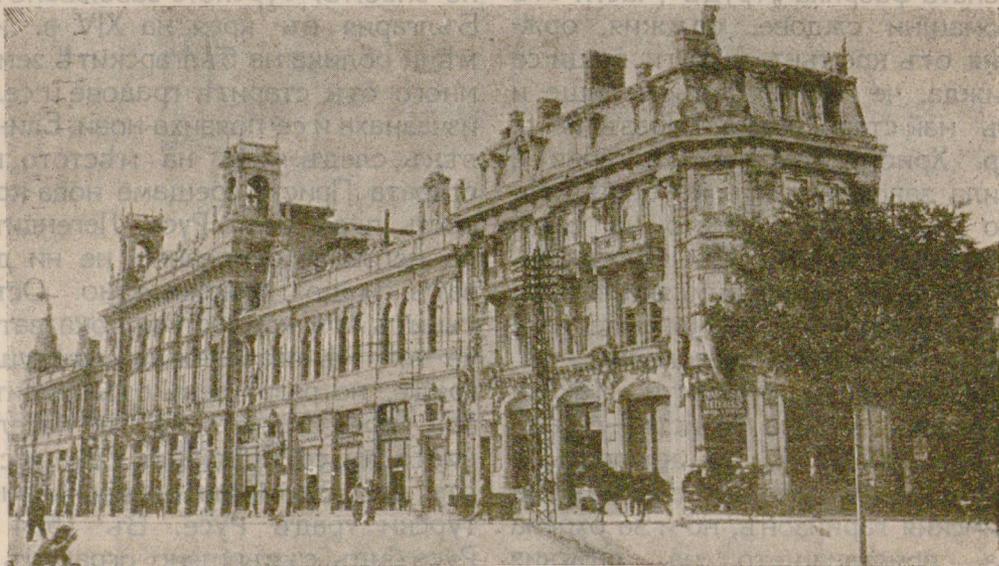
Сегашнитѣ селища, които създаватъ условия за животъ, сж били селища и въ най-старо време. Първобитниятъ човѣкъ, който се е хранилъ съ риба, ловъ и диви плодове, е строилъ своята колиба около рѣки или вѣковни гори, каквато е била околността на сегашния градъ Русе. Кога е заселенъ града, точни сведения нѣмаме, но отъ намѣренитѣ, при разкпката на могилага при тухлената фабрика „Трудъ“, части отъ домашни сждове, оржжия, орждия отъ кремъкъ и други вещи се вижда, че той е билъ селище и въ най-старо време. Презъ IV в. пр. Христа, Източна България е била завоювана отъ македонцитѣ, но какъ е било името на селището не знаемъ. Въ I в. сл. Хр. тукъ сж се явили римлянитѣ и, за да държатъ въ подчинение мѣстното тракийско население, по строили редъ крепости. Такава крепостъ е била Приста—сегашниятъ гр. Русе. Тая крепостъ е служила не само за седалище на римския гарнизонъ, но и за охрана на пристанището на римския флотъ, а въ сжщото време и за база при действие срещу тракийското племе даки отъждъ Дунава. Устието на р. Ломъ е удобно за пристанище, а крепостта е била до самото пристанище: следи отъ нея има запазени и досега. Въ турско време тукъ е стоялъ турскиятъ дунавски флотъ, а въ поново време и нашиятъ.

Следъ падането на Западната римска империя (476 г.) започва великото преселение на народитѣ. Източната империя не може да спре напора на варваритѣ: авари, славяни и българи достигатъ до стенигѣ на Цариградъ. Много отъ градоветѣ сж сравнени съ земята, сжщата участъ постигна и Приста. Името ѝ вече не се чува. Презъ времето на Пързото и Второто български царства за нея нищо не знаемъ. Турското завоюване на България въ края на XIV в. измѣни облика на българскитѣ земи, много отъ старитѣ градове и села изчезнаха и се появиха нови. Единъ вѣкъ следъ това на мѣстото на старата Приста срещаме нова крепостъ подъ името Русе. Легендитѣ по неговото основание не ни даватъ нищо положително. Остатъцитѣ отъ крепостта показватъ, че той нѣкога е билъ цвѣтущъ градъ, но разрушенъ отъ турцитѣ при превземането му и населението му се прѣснало. Една часть отъ него заселило нсвооснования турски градъ Русе. Въ 1594 г. Русе билъ съвършено ограбенъ и разоренъ отъ влашкия воевода Михаилъ. Презъ срѣдата на XVII в., турскиятъ географъ Хаджи Калфа, който е миналъ презъ с. Черенъ, пише, че селото представлява развалини съ бедно българско население. Презъ сжщото време Русе ималъ, 3,000 турски кжщи, 200 православни и 200 арменски, а крепостта имала 5 кули съ то-

лове и градът е зависел отъ Никополския санджакъ. Града ималъ 300 дюкяни. Крепостта е била на мѣстото на старата римска крепостъ, западно отъ сегашната митница. Тя имала четирижглна форма и била разположена на скалистъ носъ край Дунава. Дунавътъ я обикалялъ отъ три страни. Източната ѝ страна била обърната къмъ града.

На нея имало желъзна врата, а предъ вратата ровъ, вкопанъ въ скалата. Върху рова имало подвиженъ мостъ, който вечерно време се вдигалъ и се закачалъ

дътъ въртѣлъ оживена търговия, съ население около 20 000, отъ които 15,000 турци, а останалото българи и малко власи. Въ началото на XIX в., споредъ нѣкои източници, той ималъ 6,000 къщи, съ население около 24,000 жители, но презъ 1811 г. той е билъ изгоренъ отъ руситѣ. Въ 1828 г. градътъ е търговски, съ 30,000 души население и търгувалъ съ копринени, памучни, кожени, манифактурни издѣлия. Като крепостъ, градътъ е игралъ важна роля презъ всичкитѣ руско-турски войни, които сж се водили на българска

изгледъ отъ русе — на стената. Окръжността на крепостта била 900 кр. Въ крепостта живѣли коменданта, гарнизона и висшитѣ турски чиновници. Тамъ сж били и складоветѣ за храни и бойни припаси. Крепостта била снабдена съ крепостни оръдия. Презъ срѣдата на XVIII в. гра-

градскиятъ театъръ — територия. Презъ Руско-турската война въ 1768—1774 г., крепостта била обградена въ 1773 г. отъ отряда на генералъ Салтиковъ, но защитникътъ на крепостта Хасанъ паша отбивалъ успѣшно всички руски атаки до сключването на мира въ с. Кючукъ—Кайнарджикъ

— Силистренско (1774 г.)

Въ Руско-турската война (1806—1812 г.) въ началото на юний 1810 г., генералъ Засъ обсадилъ града. Гарнизонътъ, отъ 20,000 души, подъ началството на храбрия Бошнякъ паша, отбивалъ всички атаки съ страшни загуби за руситѣ. Въ края на юний, главнокомандващиятъ руската армия, генералъ Каменски 2 и, искалъ на всѣка цена да вземе крепостъта, но великиятъ везиръ отъ Шуменъ изпратилъ помощъ на Бошнякъ паша. Отреди отъ Ловечъ, Севливо, Търново се отправили къмъ Бѣла за подкрепа на гарнизона. Командването на тая армия било възложено на бившия кържалийски главатаръ, но после пълководецъ на Османа Пазвантооглу въ Видинъ, а следъ смъртъта му пълководецъ на султанъ Махмуда — Гушанцали Халикъ. Но въ боя при с. Батинъ, до Русе, Гушанцали билъ разбитъ и убитъ отъ генералъ Каменски.

Комендантътъ на крепостъта, Бошнякъ паша, комуто липсвало храна и припаси, като видѣлъ че всѣка надежда за подкрепа е загубена, предалъ крепостъта съ свободенъ изходъ на гарнизона. При оттеглянето на Кутузова на лѣвия брѣгъ на Дунава, презъ 1811 г., съ цѣлъ да извлѣче турцитѣ отъ силнитѣ имъ позиции при Шуменъ и да ги вкара въ

ПАМЕТНИКЪТЪ НА СВОБОДАТА ВЪ ГРАДЪ РУСЕ

Влашката равнина, турцитѣ заели Русе. Като помислилъ, че руситѣ отстъпватъ, защото се осѣщатъ слаби, великиятъ визиръ преминалъ сжщо Дунава съ половината си армия и се окопалъ на лѣвия брѣгъ до Гюргево. Кутузовъ изпратилъ генералъ Марковъ да мине Дунава и да атакува Русе отъ западъ и югъ. Марковъ миналъ Дунава—30 км. надъ Русе и атакувалъ ненадейно града. Гарнизонътъ се разбѣгалъ и руситѣ заели града, като поставили батареи, които презъ Дунава бомбардирани укрепления турския лагеръ

на лѣвия брѣгъ. Великиятъ везиръ избѣгалъ и преминалитѣ войски се предали.

Въ войната 1828—1829 г., главното внимание на руситѣ било обърнато къмъ Силистра и русенската крепостъ не играла роля. Въ Кримската война, 1853-1856 г., около Русе станали незначителни сблъсквания. Въ войната 1877 г., градътъ Русе представлявалъ доста силна крепостъ, но около нея военни действия не сж се развили.

Въ края на XVIII в., Турция отивала къмъ пълненъ упадъкъ. Много отъ областнитѣ управители се обявили противъ централната властъ, Освенъ това, въ самитѣ градове започнали борби кой да бжде управителъ.

Повдигането на града, въ всѣко отношение, най-много станало следъ 1864, когато за управителъ на Дунавския вилаетъ билъ назначенъ единъ отъ най-даровититѣ турски държавници— Митхадъ паша, който се заловилъ да възроди умиращата Турция, като направи нѣкои преобразуваня. Заедно съ великия везиръ раздѣлили Турция на 21 вилаета, но порано било решено да се направи опитъ за реформи въ единъ вилаетъ и да се види кое може да се приложи и кое не. За такъвъ билъ изброенъ Дунавскиятъ вилаетъ, съ седалище Русе и управителъ Митхадъ. Той направилъ голѣми преобразуваня въ управлението, унищожилъ разбойничеството, прокаралъ данъчни реформи, прокаралъ пжтища, строилъ мостове, прокаралъ училищни реформи. Изобщо, въ неговото чети-

ригодишно управление той направилъ важни преобразуваня, които послужили за образецъ въ другитѣ вилаети. Въ 1865 г. било открито мжжко занаятчийско училище „Ислямъ-хане“, наречено „Царското училище“, въ което се изучавали занаятитѣ: печатарство, шивачество, обушарство, желъзарство, дърводѣлство, и др. занаяти. Митхадъ направилъ много и за благоустройството на града. Но презъ мартъ 1868 г. той билъ назначенъ на служба въ Цариградъ и напусналъ Русе. Презъ юлий сжщата година, поради възстаническитѣ движения въ България, той билъ командированъ въ Русе да сжди бунтовницитѣ. Следъ неговото заминаване отъ Русе работитѣ въ вилаета тръгнали пакъ постарому.

Безредицитѣ въ Турция и честитѣ руско-турски войни спирали развитието на живота на градоветѣ въ Турция, особено на тия, които сж били наблизу до театра на военнитѣ действия, въ това число и на Русе, но когото настѣпило затишие тѣ почнали да отиватъ бърже напредъ. Българскиятъ елементъ почналъ да слиза отъ планинитѣ, изпълвалъ равнинитѣ, градоветѣ, развивалъ занаятитѣ и като се организиралъ въ еснафи, започвалъ да мисли за духовното и политическото си освобождение. Българскиятъ елементъ почналъ да заема Русе веднага следъ войната 1828-1829 г. Занаятитѣ почнали да преминаватъ въ неговитѣ ржце. За развитието на търговията въ Русе много допринесло основаното въ

1829 г. австрийско параходно дружество, а тя тръгнала още напредъ следъ постройката на желъзопътната линия Русе-Варна (1864-67 г.), когато бързо почва да се развива и индустрията. За сега Русе е най-индустриалния центъръ следъ София, има фабрики за захаръ, машини, тъкачна, за гвоздеи, керамична, ризи, кревати, металургична,

химически произведения, кожарска и др., гдето намира препитание голъма частъ отъ населението, което достига около 65,000 жители. Въ просвѣтно отношение Русе е отишелъ доста напредъ: има мъжка и девическа държавни гимназии, 5 прогимназии, 6 търговски училища, 7 специални училища и нѣколко частни.

РАЗНИ

КОННИЦА СРЕЩУ ФЛОТА.

Странно е на пръвъ погледъ — да воюватъ непосредствено конница и кораби. Но какво не се е случвало подъ небето? И въ случая не се отнася до измислици, родени въ въображението на нѣкой писателъ или самохвалко.

Нека говорятъ дѣлата, както сж записани въ историята.

* *

* *

Монголскиятъ вождъ Тамерланъ въ 1398—9 г. предприелъ походъ въ Северна Индия. Следъ редъ победи, монголитъ заели гр. Делхи на 4. януарий 1399 г. и го разграбили. Тамерланъ решилъ да се върне въ предѣлитъ на своето царство, като следва по р. Гангъ и южнитъ поли на Хималайскитъ планини.

Въ началото на февруарий, Тамерланъ стига брѣговетъ на тази рѣка и продължава нагоре по дѣсния ѝ брѣгъ, а по лѣвия изпратилъ странична охрана.

Наскоро се получило сведение, че по рѣката плуватъ 48 кораба, принадлежащи на кранското племе гебри.

Тамерланъ заповѣдалъ на своята конница незабавно да атакува врага. Смѣлитъ конници, безъ да обръщатъ внимание на пълноводната рѣка и на бързото ѝ течение, се хвърлили съ конетъ си и заплували. Едни отъ тѣхъ поразявали неприятеля съ стрели, други, достигачи корабитъ, се хващали за ръце отъ тѣхъ и се били съ гебритъ съ мечъ въ ржка. Гебритъ толкова били поразени отъ дръзкото нападение на конницитъ, че оказали слаба съпротива, а войскитъ на Тамерлана овладѣли безъ, много трудъ и жертви голъма, частъ отъ корабитъ.

Този бой на конница въ вълнитъ на бързата рѣка, съ неприятелъ, намиращъ се на корабъ, е, едва ли не, единствениятъ примѣръ въ историята.

* *

Това „завоюване“ на парахода и смѣлото появяване на нашата команда на него, не е лишено отъ поука и назидателност, макаръ реалнитѣ резултати да сж се изразили въ нѣколко сандъка съ напитки и деликатеси, закупени отъ тоя параходъ. Тия дарове, дължими на случая, не малко сж допринесли за по-леко носене на службата въ ония студени и скучни дни.

Би ли могълъ нѣкой да се усъмни, че ако параходътъ би се съпротивлявалъ и би доплувалъ, волно или неволно, по-близу, нашитѣ конници не биха направили онова, което сториха преди 500 г. тамерлановцитѣ.

Въ 1795 г., въ време на революционнитѣ войни, французката войска действувала въ Холандия срещу съюзенитѣ австрийци, германци, англичани и холандци. Французитѣ били подъ началството на генералъ Пишегрю.

Възползуванъ отъ несъгласието между съюзнитѣ военачалници, Пишегрю, въ срѣдата на м. януарий, неочаквано настѣпилъ и заелъ градоветѣ Амстердамъ и Хага. Било много студено. Разузнавачитѣ донесли, че въ устието на р. Шелда се намира холандскиятъ флотъ, който не може да отплува въ морето, защото около корабитѣ водата е замръзнала.

Пишегрю далъ заповѣдь хусаритѣ да завладѣятъ корабитѣ. Бързо се понася конната маса по

леда и следъ горещъ бой холандскиятъ флотъ билъ завладѣнъ — дѣло на поразяваща решителностъ и смѣлостъ.

* * * * *

Въ нашата малка военна история има единъ много по-скроменъ примѣръ, въ който, все пакъ — конницата взема главно участие.

Въ 1913 г. нашия 1 кон. полкъ въ с. Козиолу охраняваше Мраморно море отъ гр. Родосто до чифлика Шерефли. Презъ февруарий върлуваха страшни бури, придружени съ извънредно застудяване и мъгли. Въ началото на сжщия месецъ, полкътъ е билъ разтревоженъ отъ донесение, че параходъ приближава брѣга: тогава всички чакаха, че турцитѣ ще правятъ десанти.

Когато параходътъ доближава, по него се открива отъ полка огънь съ пушки. Помага съ нѣколко изстрела и една близка батарея. На парахода веднага машинитѣ спиратъ и се развѣватъ бѣли платна. Люшканъ отъ вълнитѣ, парахода бива завлѣченъ на пѣсѣка и засѣда. Отъ брѣга се иска изпращане на лодка. Това става бързо и нѣколко наши офицери (пор. Тъпчилещовъ, подпор. Клисуровъ и др.) и войници се качватъ на парахода и го обискиратъ. Следъ установяването, че е англ. параходъ и не носи контрабанда, а се е заблудилъ въ мъглата, разрешава му се да отплува, което става на следния день.

Главенъ редакторъ майоръ *Недевъ Ст.*, редакторъ *Караивановъ*
ПЕЧАТНИЦА НА ВОЕННО-ИЗДАТЕЛСКИЯ ФОНДЪ — СОФИЯ 81—1937

ПРОВЕРЕНА

1957 г.

ИЗТРЪБИТЕЛЕНЪ ЕДНОМЪСТНИКЪ

ГОДИНА XIV — 1937

ЯНУАРИЙ

КНИЖКА 1

СЪДЪРЖА:

1. Рождениятъ день на Негово Величество . . . 2
2. *Йорданъ Кюрановъ*. Първо отдѣление, въ лѣво! Разказъ 4
3. *Антонъ Стряма*. Орлето и Орлицата. Стихотворение 10
4. *Александъръ Р. Симеоновъ*. Спасителниятъ брѣгъ 12
5. Освобождението на градъ София 15
6. Рождения день на Княгиня Мария Луиза . . 19
7. *Любомиръ Брутозъ*. Граничарски пѣсни. Стихотворения 20
8. *Георги Савовъ*. Вѣрата на дѣдо Миленко. Разказъ 21
9. Братя Миладинови 28
10. *М. Гривски*. Бжди винаги съ изправна противогазова маска 30
11. Хуморъ: Младенъ победителъ 33
12. *Хр. Георгиевъ*. Градъ Русе 35
13. Разни 39

РЕДАКЦИЯ „ОБОРИЩЕ“ 2
СОФИЯ